

ROADELE DEMOCRAȚIEI ROMANEȘTI

515039
BIBLIOTECA
Inst. univ. Ist. I
Nr. III 2768

PRIMEJDIĂ STRĂINILOR DIN ROMÂNIA

DIZOLVAREA GĂRZII DE FIER ȘI ARSTĂRILE DIN ȚARĂ

CUVĂNTĂRILE ROSTITE LA CAMERA
DE DOMNUL
OCTAVIAN GOGA
PREȘEDINTELE PARTIDULUI
NAȚIONAL-AGRAR

323.7(A) (0:31)

Nr. 27nd

ROADELE DEMOCRAȚIEI ROMANEȘTI

PRIMEJDIA STRĂINILOR DIN ROMÂNIA

DIZOLVAREA GĂRZII DE FIER ȘI ARESTĂRILE
DIN ȚARĂ

CUVĂNTĂRILE ROSTITE LA CAMERĂ
DE DOMNUL
OCTAVIAN GOGA
PREȘEDINTELE PARTIDULUI
NAȚIONAL-AGRAR

FOND
L. RADACEANU

*Arhive
191-200/60*

191-200/60

BIBLIOTECA UNIVERSITARA
BUCURESTI
III 479 800

891/05

B.C.U. Bucuresti

C20056263

Institutul de Studii Istorice și Social-Politice
de pe lângă C.S. al P.C.R.
BIBLIOTECA DOCUMENTARĂ

Inventar nr. ~~58614~~ / 7

REDEȘTEPTAREA NEAMULUI ȘI NOUA LUI ORGANIZARE POLITICĂ

— *Declarația partidului Național-Agrar, citită de d. Octavian Goga în ședința Camerei dela 24 Februarie 1934* —

Domnilor deputați,

Partidul Național-Agrar e hotărît să nu atragă într'o discuție de amănunte textul Mesajului Regal, convins fiind dela început că și actuala pagină de retorică solemnă e menită să rămâie fără consecințe, ca întregă această ieftenă literatură de ocazie, pe care de ani de zile o primește fără niciun ecou opinia noastră publică. Trecutul apropiat ne-a învățat cam ce preț trebuie pus pe acest ritual fastuos al bunei noastre democrații. În adevăr, o analiză cât de sumară poate arăta oricărui spirit limpede călăuzit de bună credință deșertăciunea gloselor cu cari guvernul liberal a ținut să inaugureze sesiunea parlamentară.

În vremuri de o tragică seriozitate ni se dau aceleași clișee fără relief, se afișează acelaș optimism fals, se difuzează aceeaș grandilocvență ipocrită, cari de multă vreme au obosit sufletul mulțimei la noi și au trezit îngrijitorul scepticism prevestitor de furtună în societatea românească. În loc de a se privi realitatea în față și a se trage concluzii din ea, într'un mod simplu, sincer și drept, printr'o mărturisire de pocăință pe urma atâtor nenorociri și printr'un cuget eroic hotărât să

remedieze răul, Mesajul afirmă cu seninătate mulțumiri inexistente și lansează făgăduinți de mult răsuflate, ca și când o fericire biblică ar stăpâni biata noastră țară. Dacă ar mai fi fost nevoie să se mai dovedească încă odată ceiace se știe îndeobște, că organismele politice perimate în concepția și structura lor sunt inadapabile, — atunci această predoslovie liberală ar putea servi ca un prețios document pe seama oricărui analist de istorie contemporană.

Câteva exemple în trecut, pentru a descifra o ciudată mentalitate.

MESAJUL, O OGLINDĂ INȘELĂTOARE A STĂRIILOR DIN ȚARĂ

Mesajul întrevede sărbătorește din primul moment «asigurarea ordinii desăvârșite în toate manifestațiunile vieții obștești» printr'o «atmosferă de armonie și de puternică solidaritate națională». Nu știu dacă există cineva în această Adunare care să fi visat cândva o mai admirabilă și mai precisă definiție a stării de asediu cu toate atributele ei... Distinsul autor merge mai departe în zugrăvirea vieții noastre de astăzi când pronunță o sentință nu tocmai nouă, dar de o netăgăduită valoare morală: «Simțămintele de bună înțelegere și de înfrățire trebuie să stăpânească sufletele tuturor cetățenilor țării». Prin această adâncă axiomă se vizează, desigur, opera de pacificare a închisorilor în cari se dospește astăzi «armonia» de mâine, cu tot cortegiul fatal al «destinderilor» viitoare. În acest chip cam sumar crede guvernul că trebuie să netezească drumul înfrățirii... Înțeleptul cronicar însă n'a uitat nici caracterizarea veridică a operațiilor electorale, condensând într'o frază lapidară tot ce s'a spus de către opoziție aproape două săptămâni dela această tribună: «Respectarea libertăților publice în cadrul regimului constituțional». O fericită

expresie, — nu-i așa? — care dacă nu mă înșel, pe lângă că reconfirmă sfințenia urnei la noi, s'ar părea că face o aluzie discretă și la cunoscuta dizolvare a Gărzii de Fier printr'un Jurnal al unui Consiliu de miniștri. Astfel se desfășură înainte cu candoare și cu solemnitate un lung șirag de binefaceri ce va să vie: «Economii severe», fără îndoială ca să legitimeze pe lângă spuza de sub-secretariate și noul minister al Munițiilor, înființat acum după comenzile dela Skoda, pentru catalogarea prisosului nostru de armament; «bugete echilibrate, o activitate economică intensă și rodnică» într'o vreme când experții străinătății, deplorați odinioară de partidul liberal, sunt primiți astăzi să verifice registrele ministerelor. Toate bucuriile se țin lanț, reformele se anunță cu duiumul, pretutindeni palpită înoirea și bunăstarea. E un limbaj afirmativ și absolut, probabil o prelungire inopinată a diapazonului din alegeri. Mesajul pune în vedere: «promovarea prin toate mijloacele a intereselor agriculturii, care constituie cel mai însemnat izvor de avuție al țării noastre». Cum vedeți, tot descoperiri noi la tot pasul: suntem o țară eminentemente agricolă. Vă rugăm să rețineți rețeta categorică: «prin toate mijloacele»... Tot astfel: «administrația, școala, biserica vor primi organizarea și îndrumările impuse de rolul lor»; băgați de seamă cum totul e limpede și refuză orice contrazicere... «Justiția se va bucura de toată sollicitudinea»... Cine se mai îndoeste în fața promptitudinii desăvârșite cu care totul este soluționat? E un adevărat miraj, a cărui culme strălucitoare nu-i atinsă, decât după ce printr'o lungă înșiruire a victoriilor noastre diplomatice din ultimii ani, cunoscute nouă din ziarul «Universul», se enunță în sfârșit cel mai proaspăt triumf merit să dea o tărie de granit consolidării noastre internaționale: «Prin tratatul iscălit la 17 Octombrie 1933 la Ankara, se chezășuiește pacea și amicitia perpetuă între Turcia și România și se înfăptuiește astfel primul act destinat să lege două popoare pe cari totul ie apropie și nimic nu le desparte».

STĂM PE UN VULCAN

Bucurați-vă, domnilor deputați, limanul fericirii noastre a fost atins... Dar să ne oprim în analiza Mesajului pentru a nu fi învinuiți că suportăm ironia frivolă la căpătâiul unui bolnav.

Să nu ducem mai departe enumerarea acestor mostre de pompoasă elocință, din care se desprinde o tristă dilemă: sau un condamnabil spirit de suprafață: neputința guvernului de a adânci lucrurile, iluzionismul efemer al oamenilor copleșiți la început de bucuriile puterii, sau ceiace e și mai rău, teama de a mărturisi în fața țării adevărul stărilor primejdioase în cari se găsește. Orice ar fi, neînțelegerea unor pripiți sau tăcerea unor fricoși, noi nu ne putem înăbuși glasul aspru al realității care ne înconjoară. Vom spune, deci, tuturor cari vor să ne audă, de jos de tot până sus de tot, că de ani de zile, mergând din rău în mai rău, asistăm la un penibil proces de decompoziție al prestigiului nostru de Stat. Mai mare și mult mai gravă decât mizeria materială care strigă din toate colțurile și sapă toate clasele sociale, e criza morală căzută asupra noastră în anii din urmă. Sufletul românesc e stăpânit astăzi de o fierbere vecină cu revolta. Pretutindeni, pe toată întinderea țării, pe întreagă scara societății noastre, se înregistrează acest cutremur molecular, care angajează un organism sleit în forța lui de rezistență. Oriunde privești împrejur întâlnești ecoul unei psihologii tulburi, proprie vremilor de destrămare. Sau suntem descurajați de un criticism anihilant care distruge inițiativa și paralizează acțiunea, sau simțim împrejur o volbură plină de amenințări care anunță protestarea și rebeliunea. Stăm pe un vulcan, domnilor deputați, al cărui clocot din adâncime urechile pricepute îl deslușesc deabinele. Ce ar putea să-l stăvilească, să-i comprime tendința eruptivă? Desigur, că autoritatea ideii noastre de

Stat, respectul pe care-l însipră însăși temeliile așezării acestei țări. Nenorocirea însă vrea, ca tocmai această autoritate să fie pulverizată și căzută în noroi, lucru știut și simțit de toată lumea la noi.

Iată, deci, cadrul întunecat în care ne mișcăm: o puternică zguduire sufletească lipsită de punctul fix, pe care să ne rezemăm în pragul zilei de mâine.

CONCEPȚIA NAȚIONALĂ ECLIPSATĂ

În astfel de împrejurări, sinceritatea și îndrăzneala în fixarea adevărului devin atribuțiile de căpetenie ale unui cuget patriotic, care vrea înlăturarea răului. Investiți cu aceste însușiri, noi ne vom coborî la originea situației deplorabile de astăzi, accentuând în câteva cuvinte concepția profund greșită cu care s'a inaugurat și în care a persistat viața noastră de Stat dela Unire încoace. Cincisprezece ani sunt deajuns ca să constituie o experiență și să ne dea o perspectivă de apreciere.

În adevăr, din primele zile de după război demobilizarea militară a echivalat la noi cu desarmarea morală a neamului. Incetând regimul de severitate în conducerea și administrarea țării de pe vremea ostilităților, am trecut deadreptul la zvărcolirile votului universal de întâia etapă. Vor fi fost exagerări și nedreptăți adeseori în stăpânirea quasi-dictatorială a primelor luni postbelice, dar Ideia Națională s'a păstrat neștirbită ca o zestre a tranșeelor, iar principiul autorității s'a afirmat la tot pasul. Așazisa democrație însă, instalată la baza noului Stat, ne-a prăvălit într'o dislocare haotică. Fără o specială retrospecțiune, consecințele sunt pe buzele tuturor. Votul universal în forma lui actuală, exercitat de o populație fără pregătire a devenit un obstacol pentru dezvoltarea și întărirea Țării. Concepția națională a fost înlocuită cu preocupările

sociale și cu lupta de clasă. Spiritul public năvălit de revendicări pur materiale a pierdut din vedere însuș scopul pentru care s'a dus lupta noastră de veacuri. Demagogia din ce în ce mai trivială, gonind de pe arena vieții publice elita intelectuală, prin concesiile ei interesate a anarhizat masele, pentru a căror înfrânare fiecare guvern s'a folosit de cele două atribute constante ale democratismului începător: corupțiunea și teroarea. Figurile de mâna a doua cari au ajuns la rol de conducere, din acest laborator otrăvit, cu nepriceperea și rapacitatea lor au pus în circulație planuri și formule pornite să dărâme orice impuls de ordine din instinctele mulțimei. România s'a politicianizat, împărțindu-și rezervoriul de forțe într'un mare număr de categorii politice, cari se stânjenesc reciproc în străduințele lor, într'o vreme când teritoriul nostru brăzdat de infiltrații etnice, disperate ca civilizații și ca tradiții de stat, ar cere utilizarea integrală și metodică a energiilor naționale. Provinciile lipsite astfel de o luminoasă îndrumare și ocrotire a centrului, căzând pe mâna conducătorilor de periferie, au apucat pe calea piezișe a unui particularism local rău interpretat, cu toate consecințele destructive. Parlamentarismul născut din fărădelege și practicat prin incompetență a devenit o caricatură lărmuitoare și costisitoare, o mașină de legi grăbite: unele fără consistență și fără efect, slăbind respectul cetățenilor pentru ideea de legalitate, altele prin demagogia lor direct păgubitoare oricărei consolidări.

O MIȘCARE DE REDEȘTEPTARE UNIVERSALĂ

Negreșit, că printr'o astfel de oblăduire, nu numai că s'a slăbit vigoarea inițială a acestui popor, dar încetul cu încetul, odată cu scăderea noastră de prestigiu, străinii au ridicat capul, s'au transformat în exploatorii elementului băgătinăș și au început să privească peste graniță. Minoritățile s'au

reconfortat și unele au adoptat atitudini disprețuitoare la adresa țării. Oameni de import fără rădăcini aici s'au înfipt în aparatul de Stat, pe care în mare parte l-au acaparat dând impresia că suntem o așezare polietnică, cu rolul de stăpânire al românismului din ce în ce mai eclipsat. Tineretul nostru imobilizat de mizerie stă cu brațele încrucișate și cu buzele strânse, în vreme ce indivizi de contrabandă așișează o zgomotoasă satisfacție trezind amărăciune și răspândind nesigurantă. Răscoliți pretutindeni de un sentiment de largă nemulțumire, rezultanta unui complex de motive, noi avem în față România pre-revoluționară a ultimilor ani, de care am mai amintit de la această tribună.

Paralel cu procesul destrămării noastre, Continentul întreg s'a resimțit pe urmele războiului de o efervescentă a maselelor prinse în mreaja lozincelor dizolvante. Au fost destule prilejuri când s'a crezut în triumful steagului roșu pe care vântul nebuunii de peste Nistru l-a fluturat neconținut peste capul Europei. S'au debitat teoriile unui patriotism continental pe de-asupra frontierelor dintre popoare și s'au găsit mulți călători fără țară poposiți cam în tot locul, cari au început să țese rețeaua unei umanități fără criterii de diferențiere. Aceste manifestări însă, morbide sau programatice, au atins o țintă cu totul protivnică. Pretutindeni s'a pornit o recrudescență a Ideii Naționale zbiciuite până la paroxism tocmai de uneltirile detractorilor ei. La lumina fulgerilor cari amenințau noțiunea patriei s'a întrezărit o nouă concepție de Stat grefată pe principiile autorității și ale naționalismului integral. Mussolini a fost creatorul care a plămădit mai întâi într'un sistem de cugetare politică recentul reviriment de redescoperire universală. Rând pe rând au căzut alcătuirile lumii vechi înfrânte de valul acestei ideologii proaspete și cutropitoare. Mulțimea însăș cu intuiția ei, deslușind o salvare în noul curent s'a pornit să elaboreze ea preceptele din vecini.

Ca un lucru de la sine înțeles s'a fixat în opinia publică din toate părțile, că nu poate fi vorba de un import «tale-quale», ci de o adaptare a ideilor fundamentale la împrejurările și tradițiile locale. Setea de autoritate însă, nevoia unui comandament unic ridicată pe ruinele agitațiilor sterpe, închegarea tuturor forțelor națiunii într'o monopartitocrație productivă după atât amar de desbinare distrugătoare, toate aceste îndemnuri preocupă psihologia maselor și au început de jos în sus să se afirme cu o tărie neobișnuită.

E firesc că și la noi au pătruns gășind un teren prielnic în pustiirile sufletești și materiale pricinuite de specificul regim parlamentar al țării noastre. Lumea cere o primenire, lumea aruncă la fier vechi toate vorbele mari cari s'au plimbat pân'acum, recoltând voturi și semănând nenorocire. Cât de categorică este această rectificare de simțire a celor mulți o știu toți acei cari s'au apropiat de popor și au ascultat revendicările oropsiților de la sate. Pentru a ilustra acest adevăr nu cred că se poate învoca o dovadă mai eclatantă decât faptul caracteristic că însuș d. I. Mihalache, — produsul tipic cu toate beneficiile al mișcării noastre populare de ieri, — riscând un act de ingratitude față de misterul propriei sale procreații politice, ține să se pună de acord cu noua orientare și într'un elan de sinceritate ne vorbește de o «democrație corijată» după normele fasciste, nesocotind nici chiar desagramentele ce ar trebui să întâmpine personal pe urma unei asemenea evoluări..

PARTIDUL LIBERAL NU POATE STĂPĂNI EVENIMENTELE

Partidul liberal, ajuns la putere după manevre în cari abilitatea de culise s'a combinat într'un mod savant cu atacul frontal, — lucru despre care e preferabil să tacă cronică, —

se găsește astăzi într'o situație cu totul particulară în mijlocul actualei vâltori politice. Lăsând la o parte raporturile sufletești cu Coroana, care rămân nedeslușite și neînțelese pentru orice gândire echilibrată, fiindcă istoria nu se poate reface oricâtă uitare s'ar așterne pe trecut cu o bunăvoință de ambele părți, lăsând la o parte deci, pentru moment, imponderabilele morale cari în vremile noastre trag mult în cumpănă, plasându-ne în domeniul pur politic, partidul liberal nu-l vedem în posibilitatea de a stăpâni evenimentele. Partidul liberal este doar autorul dărăpănării de astăzi, știut fiind că cea mai mare parte din osatura organizării noastre de Stat care a dat greș s'a înjghebat sub îndrumările lui. Mai mult: Se poate afirma cu drept cuvânt că ideologia liberală a dominat cei cincisprezece ani de după Unire, partidul național-țărănesc nefăcând decât să copieze un încercat sistem de exploatare. Vom avea ocazia în cursul desbaterilor din Parlament să lămurim cu deamănuntul această teză a similitudinei de concepție între cele două tabere politice cari prin intențiile lor rotative manifestate de curând și-au recunoscut în mod public o intimă înrudire organică. Doctrina liberală însă, lichidată astăzi pretutindeni pe glob, prin nota ei anahronică nu rezistă unui examen serios în raport cu exigențele prezentului. Ca să-i putem cântări sinceritatea e destul să ne gândim la alegerile din cari s'a zămislit și la silnicia prin care se susține. Deoparte urne mincinoase, de alta stare de asediu. Cel două corective sunt suficiente ca să illustreze postura ridicolă a democrației românești. Lipsită de o justificare etică, această mixtură hibridă cu fațadă de Occident avansat și cu conținut de năravuri politice asiatice nu poate constitui o platformă pentru întinerea și purificarea vieții noastre. La toate acestea se adaugă și actuala eclipsă a valorilor personale în ciudata compoziție a partidului liberal care după pierderea lui I. Duca s'a resemnat pentru regimul de conducere bicefală, detestat de el în

cursul anilor cu mult prisos de ironii și diatribe. În astfel de condiții, guvernul prezidat din mila lui Dumnezeu de tânărul domn G. Tătărescu prelungește incertitudinea în care ne găsim și continuă seria încercărilor haotice, acumulând noi decepții pe un fond de unanimă protestare, într'o vreme când lumea noastră refuză incapacitatea căptușită cu vorbe și cere o radicală schimbare de regim.

«ROMÂNIA A ROMÂNILOR»

Iată, domnilor deputați, o icoană a adevărului descifrată cu gând onest fără altă preocupare decât dragostea de țară.

Partidul Național-Agrar conștient că numai o largă primenire având la temelie Ideia Națională și principiul de autoritate cu toate consecințele logice poate să ne scape de pe marginea prăpăstiei, se dedică acestui apostolat, având ca țintă redeşeptarea neamului și noua lui organizare politică, prin toate mijloacele compatibile cu căile onoarei. Această concepție preconizată de noi cu mulți ani înainte îi este perfect familiară azi când românismul prin instinctul lui de conservare și-a decretat mobilizarea sufletească. Partidul Național-Agrar înțelegând necesitatea istorică a ralierii tuturor mișcărilor sincer naționale într'un mănunchiu cu scopul de a lua conducerea țării în timp apropiat, știind că sub tăcerea de astăzi se plămădesc forțele tumultoase de mâine, face apel la toată suflarea liberă sau încarcerată, să se miște ascultând lozinca: România a Românilor...

Partidul Național-Agrar nu votează adresa de răspuns la Mesaj.

PROCESUL EXCESELOR GUVERNĂRII LIBERALE

— *Interpelarea d-lui Octavian Goga în ședința Camerei dela
26 Februarie 1934* —

Domnule președinte, domnilor deputați,

În legătură cu măsurile pe cari guvernul înțelege să le ia pentru liniștirea sufletească a României adresez domnului președinte al Consiliului următoarea întrebare:

Sub pretextul că are de apărat ordinea publică amenințată, guvernul a săvârșit până astăzi o serie de fapte cari, examinate după criteriile principiilor de drept apar ca niște vădite călcări de lege și, judecate din punct de vedere politic, sunt tot atâtea greșeli fatale.

DIZOLVAREA GĂRZII DE FIER

Cea dintâi, cea mai gravă și cea mai plină de consecințe pentru starea de spirit a țării, a fost dizolvarea Gărzii de Fier, despre care în treacăt s'a mai amintit dela această tribună. Nimeni nu a putut să explice nici din punctul de vedere juridic, nici al utilității de Stat, acest act al unui Consiliu de miniștri, care rămâne ca un precedent periculos în istoria politică a țării.

Va trebui să se revie pe larg asupra acestei chestiuni, fiindcă trecută sub tăcere, procedarea guvernului s'ar putea transforma într'o platformă de justificare pe viitor, pe cât

de lesnicioasă, pe atât de ispititoare: desființarea oricărei grupări politice printr'un simplu jurnal al Consiliului de miniștri.

Rezervându-ne, deci, dreptul de a reveni asupra acestei penibile greșeli, cu urmări profund regretabile, pentru moment ne preocupă o altă chestiune de actualitate.

ARESTĂRI DUPĂ BUNUL PLAC

Nu reușim să pricepem rostul acțiunii represive, pe care guvernul a deslănțuit-o, ca o retorsiune, după gestul necugetat dela Sinaia, după răpunerea regretatului I. G. Duca în împrejurări atât de tragice. Nu mai încape nici o îndoială că autorii crimei vor trebui să-și ia pedeapsa meritată. Se înțelege că sancțiunea legii se cuvine să lovească pe cei vinovați, — pe toți cei vinovați și numai pe cei vinovați! Guvernul, însă, s'ar părea că nu se mulțumește cu atât. În loc să încredințeze autorităților judiciare grija unor cercetări normale, lăsându-se sfătuit de o pornire răzbunătoare a dat ordin să fie arestați cu grămada, fără alegere, după un simplu denunț sau pe o vagă bănuială, (întreruperi, protestări pe băncile majorității), mii de cetățeni cu desăvârșire străini de complotul urzit pentru uciderea lui I. G. Duca: comercianți, medici, profesori, preoți, învățători, studenți...

D. dr. N. Hasnaș: Și alți ariviști.

D. Octavian Goga: Ce ariviști s'a dat ordin să fie arestați? Spuneți măcar unul.

D. dr. N. Hasnaș: Veți vedea.

D. D. Ionescu-Brăila: Atentatul dela Sinaia n'a fost necugetat! A fost cugetat și odios!

D. Octavian Goga: Dămneata ești cu inspirația dela Ștefan-cel-Mare. (Întreruperi, protestări pe băncile majorității). Comercianți, medici, profesori, preoți, învățători, studenți, că-

roră nu li s'a putut afla altă crimă decât aceea de a fi fost înscriși, de perfectă bună credință, într'o grupare despre a cărei organizație secretă n'aveau cunoștință, dar a cărei acțiune naționalistă, desfășurată la lumina zilei, o aprobau din adâncul cugetului lor de români cumsecade.

Am primit, din diferite orașe ale țării, scrisori desnădăjduite din partea celor închiși, cari, fără să cunoască vina ce li se impută, fără să li se fi confirmat mandatul de arestare înaintea unei instanțe judecătorești, fără să știe câtă vreme va mai ține robia lor, au fost smulși din mijlocul îndeletnicirilor lor, despărțiți de familia lor, despuiați de libertate și loviți în existența lor onestă, pentru înlesnirea, foarte problematică, a unor cercetări care întârzie mereu, fiindcă n'au de descoperit nimic.

E destul să amintim cazul vrednicului părinte Ion Moța dela Orăștie, pe care istoria îl va trece cu cinste printre luptătorii cei mai aprigi ai libertății noastre naționale, și pe care stăpânirea liberală, mai puțin recunoscătoare față de marile figuri ale Ardealului de odinioară, l-a purtat între baionete ca pe un primejdios turburător al ordinii, spre satisfacția dușmanilor de ieri și spre rușinea obrazului românesc. Părintele Ion Moța dela Orăștie a fost liberat zilele trecute, recunoscându-se astfel eroarea comisă, într'o clipă de zăpăceală. Dar mai stau încă ferecați oameni de cultură, ca Nae Ionescu, directorul ziarului «Cuvântul», Nichifor Crainic, directorul ziarului «Calendarul», profesori universitari și slujitori eminenți ai scrisului românesc, Dragoș Protopopescu, un distins scriitor, cărora nu li se poate aduce decât o singură acuzare: aceea de a fi combătut prin presă politica de tranzații a partidului liberal, pe care o socoteau protivnică năzuințelor naționale. Când se vor deschide oare porțile închisorilor, pentru aceștia și pentru toți oropsiții, al căror strigăt nu se aude și a căror dreptate nu răzbate nicăieri?

O voce de pe băncile majorității: Și pentru alții.

D. Octavian Goga: Cari alții? Apoi, eu am fost la închisoare pentru cauza națională și știu ce înseamnă aceasta!

D. C. Bursan: Aici este vorba de asasinarea primului ministru al țării.

D. Tilică Ioanid: Cine l-a asasinat?

D. C. Bursan: Dv. aveți răspunderea alături de ceilalți! (Protestări pe băncile partidului național-agrar, zgomote). D-l Goga poate să pună chestiunea astfel, desigur, pentru că se bucură de impunitate, în timp ce alții sunt încarcerați. (Intreruperi, zgomot).

D. Octavian Goga: Domnule președinte, vă rog să impuneți liniște, altfel sunt gata să stau aici cât de mult. Eu, în Parlament, am fost totdeauna, nu sunt parlamentar cu schimbul, ca dumnealor! (Intreruperi pe băncile majorității).

SĂ SE REDEA LIBERTATEA CELOR NEVINOVAȚI

D. Octavian Goga: Domnilor, sunt gata, dacă doriți, ca de această chestiune să mă ocup foarte pe larg, dar eu cred că pentru respectul reciproc, pe care trebuie să-l avem fiecare pentru părerile altuia, aveți datoria să mă ascultați. Dar înțelegeți că sunt gata să înfrunt și fulgerele d-voastră. (Ilaritate). Deci continui:

Iși închipuie guvernul că poate liniști spiritele, transformând țara într'o vastă pușcărie? Nu știe că închisoarea a fost totdeauna o școală de întărire a voinței, de verificare a credințelor și de oțelire a celor șovăitori? Inmulțind fără să-și dea seama, numărul martirilor unei mișcări fanatice, nu pregătește singur, între zidurile temnițelor, fierberea revoltelor de mâine?

Eu mă gândesc foarte serios și cu deplină răspundere la

fiecare cuvânt pe care îl rostesc. Intreb prin urmare pe d-l președinte al Consiliului:

Nu crede că acest regim al bunului plac, datorită căruia orice adversar politic se poate aștepta să fie ridicat de acasă și aruncat în lanțuri, trebuie să înceteze? Nu-i de părere, că-i va fi foarte greu să se descurce juridicește pe urma atâtor arestări pripite, care se vor sfârși, mai curând sau mai târziu, printr'o inevitabilă punere în libertate? Nu găsește că a sosit timpul să redea societății românești pe toți cei arestați fără nici un motiv legal?...

Domnilor, vă anunț că 302 sunt la Jilava.

O voce de pe băncile majorității: Puțini!

D. Octavian Goga: Cine spune?

D. Tilică Ioanid: Toată majoritatea. (Intrăruperi).

D. Octavian Goga: Domnilor, nu este caz de răzbunare și fac apel la rațiunea d-voastră și la toată tendința de echilibru în judecata dv. Vă rog să vă gândiți. Cunosc oameni cari n'au avut absolut nici un rol, n'au făcut nici un fel de manifestare politică, unii n'au fost nici măcar membri ai Gărzii de Fier și au fost închiși. Ei bine, au fost închiși pe toată țara mii de oameni, o vastă rețea s'a întins asupra țării...

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Vă rog să precizați. D-voastră vorbiți aci ca șeful unui partid cu răspundere. Spuneți că au fost arestați mii de oameni. Vă rog să precizați câte mii de oameni, ca să vă pot da lămuririle necesare.

D. Octavian Goga: Înțelegeți d-voastră că tocmai fiindcă sunt om cu răspundere...

D. Tilică Ioanid (către d. ministru de Interne): D-voastră trebuie să spuneți numărul exact.

O voce de pe băncile majorității: Recitiți articolele d-voastră din «Țara Noastră».

D. Octavian Goga: Să le citești dumneata, cu folos pen-

tru dumneata și familia d-tale. (Ilaritate). Domnule Iamandi, d-voastră m'ați invitat să dau cifra exactă a celor arestați.

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Ați spus «mii de oameni».

D. Octavian Goga: Da, vă rog ,d-voastră... (Intreruperi pe băncile majorității). Domnule Inculeț, la Academie nu întălnim asemenea behăiri. (Exclamări pe băncile majorității). Domnule Iamandi, d-voastră ați spus că trebuie să vorbesc în calitatea mea de om cu răspundere. Tocmai fiindcă simt întreaga răspundere a cuvintelor mele, vă spun că-mi este cu neputință să vă dau o cifră exactă. Fac însă un apel către toți aceia, cari vor să respecte adevărul, fie că sunt pe aceste bănci, fie dincolo — chestiunea aceasta nu este o chestiune de partid — să spună, dacă nu au fost cu una cu alta, pe județ, cel puțin 50 de oameni arestați. (Zgomot, întreruperi pe băncile majorității).

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Domnule Goga, eu sunt în măsură să cunosc perfect această chestiune. Este inexact ceea ce susțineți. (Aprobări pe băncile majorității).

ARESTAȚI FĂRĂ SĂ LI SE SPUNĂ DE CE

D. Octavian Goga: Dați-mi voe să termin. Eu vă spun că au fost cel puțin câte 50 de oameni pe județ. Sunt convins însă că au fost mai mulți. 100—150. Evident, cu vremea ați început să-i triați și în felul acesta numărul lor s'a subțiat. Ceea ce afirm eu însă este că toți aceștia au fost arestați, fără să li se spună de ce, pentruca apoi să li se dea drumul, fără să li se spună iarăși de ce. Aceasta este realitate.

Eu vă fac dv. un serviciu, când vin aici, nu în numele opoziției, ci în numele meu și în numele sentimentelor mele de român și vă spun: isprăviți odată cu această chestiune,

fiindcă am impresia că o lungiți pentrucă nu știți ce să faceți. De aceea eu am venit aici să ridic această chestiune, făcându-mă ecoul sentimentului general, din afară de această casă. (Înteruperi, protestări pe băncile majorității).

D. D. Ionescu-Brăila: Vă faceți ecoul asasinatului. (Înteruperi, protestări pe băncile partidului național-agrar).

D. Octavian Goga: Domnule, nu roștiți vorbe ușoare! (Zgomot, înteruperi pe băncile majorității).

D. Gh. Brătescu: Sunt vorbe grele, domnule Goga. (Înteruperi, protestări pe băncile partidului național-agrar).

D. Octavian Goga: Vedeți broșura aceasta? Este verde. (Protestări, înteruperi pe băncile majorității).

D. D. Ionescu-Brăila: Speranța d-tală este verde. (Înteruperi pe băncile partidului național-agrar).

D. Octavian Goga: Verde, dar pe dv. vă va pierde, dacă vă voi citi-o. (Ilaritate, aplauze pe băncile partidului național-agrar).

D. Dr. N. Hasnaș: S'a isprăvit cu ea. Acesta este șantaj. (Aprobări pe băncile majorității, protestări pe băncile partidului național-agrar).

D. Octavian Goga: Cine dintre dv. vrea să știe ce este după această copertă verde, îl invit să vadă. (Înteruperi pe băncile majorității).

D. D. Ionescu-Brăila: Eu cunosc coperta replicii lui Aurel Popovici. Tot verde este. Eu am trecut-o peste Munți, nu d-ta.

D. Octavian Goga: Eu eram copil pe atunci. (Înteruperi pe băncile majorității). În această broșură cu coperta verde este vorba despre ce ați scris dv. de Principele Carol. (Protestări vehemente, înteruperi, vociferări pe băncile majorității).

D. Dr. N. Hasnaș: Acesta este șantaj.

D. Octavian Goga: Această broșură am confiscat-o eu! (Protestări vehemente, întreruperi pe băncile majorității).

D. N. Rizescu-Brănești: Alt argument mai aveți, în afară de șantaj? (Aprobări pe băncile majorității, protestări, zgomot. Intreruperi pe băncile partidului național-agrar).

D. N. N. Săveanu, președinte: Domnilor deputați, lăsați vă rog pe domnul deputat Goga să continue.

D. Octavian Goga: Domnule președinte, dați-i cu ciocanul! Eu suport liniștit orice obrăznicie. Eu nu atac pe nimeni. Când veți vorbi dv., domnilor majoritari, dacă se va întâmpla aceasta, eu voi tăcea. (Intreruperi pe băncile majorității).

D. I. Gh. Vântu: Domnule Goga, voi vorbi eu și voi avea curajul să vă acuz, spunând că sunteți răspunzător pentru această dezordine din țară. (Aplauze, aprobări pe băncile majorității, protestări pe băncile partidului național-agrar).

OPERA DE PACIFICARE SUFLETEASCĂ

D. Octavian Goga: Nu găsește guvernul că a sosit timpul să redea societății românești pe toți cei arestați fără nici un motiv legal, în temeiul unor grăbite suspiciuni sau, ceea ce e mai grav, pentru satisfacerea unor ranchiuni personale a puternicilor zilei? Nu se teme că acest sistem al prigoanei și al vindictei politice s'ar putea întoarce odată împotriva celor cari îl practică astăzi?

După felul cum ni se va răspunde la aceste întrebări, vom vedea dacă guvernul înțelege să continue a merge mai departe pe calea pe care și-a ales-o, stăruiind în greșelile și ilegalitățile săvârșite, sau dorește sincer să contribuie la opera de pacificare sufletească a României, care ar trebui să ne preocupe în primul loc pe toți, pe deasupra oricăror adversități politice. (Aplauze prelungite pe băncile partidului național-agrar).

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la Interne, încercând să abată discuția pe terenul unei polemici personale, d. Octavian Goga i-a dat următoarea replică după ce, din partea mai multor deputați s'a depus o cerere de anchetă parlamentară.

REPLICA D-LUI OCTAVIAN GOGA

Domnule președinte, domnilor deputați, ca manieră de cuvântare din partea mea îmi desvăluiesc arsenalul dela început, și vă spun că față de strigătele și interjecțiunile dv., corzile mele vocale, din egoism, le voi cruța și deci oricât veți striga eu voi răspunde cu liniște.

Constat dela început, că d. subsecretar de stat, în fierbințeala d-sale oratorică, a uitat să răspundă la o chestiune foarte importantă, la propunerea de anchetă parlamentară care s'a făcut dela această tribună.

La aceasta guvernul trebuia să răspundă, fiindcă vrem să înregistrăm din partea dv. și a Camerii, hotărârea de a nu primi această anchetă parlamentară, de a nu examina situația în care se găsesc cei întemnițați, și de a nu ști pentru ce au fost întemnițați. Prin urmare, la acest lucru, care este o chestiune pozitivă, domnul ministru de Interne, trebuia să răspundă.

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Camera vă va răspunde la propunerea de anchetă parlamentară.

D. Octavian Goga: Eu cred că d. ministru este dator să răspundă, fiindcă eu nu sunt dintre aceia care mă mulțumesc cu puțin. (Paritate pe băncile majorității). Eu nu mă mulțumesc cu declarațiunile pe cari le-ați făcut dv., domnule subsecretar de stat. Dv. ați luat trecutul meu politic și l-ați interpretat cum ați vrut. cu patimă sau cu tendința dv. de obiec-

tivitate, — dacă vreți să spuneți așa. Eu nu vă voi urma pe acest drum, fiindcă nu am cu ce să mă ocup. (Haritate, aplauze pe băncile partidului național-agrar).

Prin urmare, voi rămâne pur și simplu la obiect. Eu nu am luat în discuțiune legalitatea dizolvării Gărzii de Fier, mi-am rezervat dreptul ca asupra acestei chestiuni să vorbesc mai târziu, cu altă ocazie. Nu am vrut să complic lucrurile, pentrucă având de examinat două acte: peste unul am trecut, iar pe celălalt am găsit cu cale să-l discut acum. Cel peste care am trecut a fost: legalitatea dizolvării Gărzii de Fier. Nu m'am ocupat de el. Dv. ați venit de-odată cu toată chestiunea, și ați pus-o aici în întregimea ei, în fața Camerei. Eu nu vreau să mă ocup acum de această chestiune. Pot spune însă câteva cuvinte. N'a fost legală dizolvarea Gărzii de Fier, domnilor deputați, printr'o hotărîre a Consiliului de miniștri, iar nu prin decret iscălit de către M. S. Regele.

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Un jurnal al Consiliului de miniștri nu se semnează de M. S. Regele, domnule Goga.

D. Tilică Ioanid: De aceea nici n'a fost decret.

D. Octavian Goga: Domnule Iamandi, știm aceasta. Noi știm mai mult decât vrem să spunem. Dar știm că dv. ați luat răspunderea...

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Spuneți tot. Dece să aveți reticențe? Vă rugăm să spuneți tot, ca să se termine odată cu chestiunea aceasta, pe care o credeți ca un fel de sabie a lui Damocles deasupra capului nostru.

ROATA VREMII E SCHIMBĂTOARE

D. Octavian Goga: Domnilor, noi știm că se creiază, atât politicește, cât și juridicește, un precedent. Vă invit să ju-

decați și dv. că roata vremii este schimbătoare și atunci, admițând ideea că se poate dizolva o grupare politică, în mod legal, printr'un simplu Jurnal al unui Consiliu de miniștri, ei bine, dv. riscați ca, ceea ce ați făcut acum împotriva cuiva, să se întoarcă odată împotriva dv. Oricât ați fi dv. acum pe acea bancă, este bine să băgați de seamă ca procedeul să nu se întoarcă împotriva dv. (Intreruperi pe băncile majorității).

Eu nu mă ocup însă de această chestiune. Dar, domnilor, vorbesc sincer, — și fac apel la dv. toți, la memoria dv., la amintirile dv., — eu am fost în alegeri și mă găseam tocmai la Timișoara, atunci când s'a dizolvat Garda de Fier. Ei bine, am văzut copii dela 14 ani în sus, duși în camioane deschise, în goana mare, pe un frig de 15 grade sub zero, luați, adunați de oriunde, — copii cari nu aveau nici un rol politic!

O voce de pe băncile majorității: De unde știi?

D. Octavian Goga: Știu, pentrucă m'am informat. N'am putut să privesc cu brațele încrucișate această sălbăticie și m'am interesat de soarta lor. Erau, domnilor, copii, elevi de liceu, luați și duși. Vă întreb pe dv.: este prudent acest lucru? Apoi știți dv. ce înseamnă, pentru tâmpilele ferbinți ale tineretului, o credință?

D. Remus Zăgănescu: Infierbântați de dumneata, domnule Goga!

D. Octavian Goga: Și atunci, domnilor deputați, această chestiune, noi va trebui să o lămurim odată. Însă d. subsecretar de stat, cu foarte multă desinvoltură și cu o specială retorică spune un lucru la care trebuie să fiu sensibil și, oricât aș prețui cuvintele după locul de unde vin, trebuie să-i răspund. D-sa spune că asasinarea lui Duca este rezultanta atmosferei de ostilitate, la care aș fi contribuit și eu. Am mai auzit de acest lucru. Mi s'a spus, înainte de deschiderea Camerei, că venind aici, înaintea dv., se vor găsi oameni, cari să mă apostrofeze cu violență și cari să-mi strige că sunt vinovat.

Înainte de a se deschide Camera, am avut însă vizita d-lui prim-ministru, care mi-a propus destinderea! Dacă eram așa de vinovat, de ce veneați la mine să-mi întindeți ramura de măslin? (Aplauze pe băncile partidului național-agrar).

D. Dr. N. Hasnaș: N'ați vrut să apreciați frumusețea gestului d-lui prim-ministru.

SĂ NE JUDECE ȚARA PE TOȚI

D. Octavian Goga: Domnilor, sunt gata să răspund în fața conștiinței publice, în fața Camerii, în fața unei anchete parlamentare, pe care o propune d. George Brătianu și pe care o primesc, — căci, îmi dau seama de toate faptele mele, de fiecare cuvânt pe care l-am scris. (Înreruperi pe băncile majorității, sgomot). Da, eu am făcut atmosferă, împotriva guvernului Duca! Pentru ce? Pentru că fostul prim-ministru, care a venit la mine să-mi ofere participarea la guvern, mi-a propus-o în temeiul unor idei și principii, pe cari eu le-am refuzat. Și, atunci, în mod normal, ce urma să fac eu? Ce puteam să fac? (Înreruperi). Trebuia să-mi susțin părerile mele, credințele mele, în puterea cărora am ajuns la convingerea că nu putem să cădem de acord.

D. Remus Zăgănescu: Domnule Goga, dar afirmațiunea pe care ați făcut-o în «Țara Noastră», că guvernul a introdus 150 mii străini în țară, este exactă? (Înreruperi, sgomot).

D. Octavian Goga: Nu sunt ținut să răspund la toată lumea. Dv. nu găsiți, însă, că este o copilărie, chiar dacă se spune să zicem, de cei acuzați, că de aceia au avut acest gest necugetat...

D. Remus Zăgănescu: Ce gest? Asasinat?

D. Octavian Goga: ...fiindcă guvernul Duca ar fi lăsat să vină străinii în țară? Domnilor acest lucru se invoacă drept

cauză, care a provocat asasinarea regretatului Duca? Nu dizolvarea Gărzii de Fier? Așa vedeți dv. lucrurile?

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Nu deplasați chestiunea prin diversiuni atât de ușoare, domnule Goga.

D. Octavian Goga: Să ne judece țara pe toți! Eu îmi iau răspunderea în fața lui Dumnezeu și a oamenilor pentru faptele mele, și știu, conștiința mea e curată, că n'am preparat atmosfera de asasinat. A! Am scris contra lui Duca, dar a scrie contra cuiva și a face atmosferă, înseamnă a îndemna la asasinat? Apoi, domnilor, eu am aci o broșură verde, în care d-voastră ați făcut atmosferă contra Principelui Carol. Ați făcut-o, ca să-l asinați? (Aplauze pe băncile opoziției, întreruperi pe băncile majorității, sgomot). Nu, domnii mei! A afirma credințele tale, a afirma principiile tale, nu înseamnă a îndemna la asasinat: înseamnă a convinge opinia publică. Și eu am luat această sarcină asupra mea, am mers înainte și voi merge înainte pe acest drum. (Întreruperi).

Domnilor, am vorbit aci însă despre situațiunea celor închiși. D-voastră ați admis un număr de 1700 de arestați...

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: La început. Pe urmă, numai 1100.

D. Octavian Goga: Domnilor, fie că au fost 1100, fie că au fost 1700, cum vă jucăți dv. cu libertatea miilor de oameni?

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Libertate? Bine, domnule Goga!

D. Octavian Goga: Da, domnule ministru, fiecare are dreptul de a fi liber în această țară.

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Dumneata vrei să aperi libertatea, prin aprobarea indirectă a dreptului la crimă?

D. Octavian Goga: Nu.

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Atunci când cade primul ministru al țării și când luăm măsuri, este un exces al nostru împotriva libertăților publice? O spui cu toată puterea convingerii dumitale?

D. Octavian Goga: Da! (Exclamări pe băncile majorității).

Voci de pe băncile majorității: Rușine! (Sgomot mare).

CAZUL STERE CIUMETI

D. Octavian Goga: Să vă spun mai mult, atunci, domnilor deputați. Ce ați făcut d-voastră? Ați închis 1100 de oameni — așa spuneți — dar, după părerea mea, ați închis mai mulți. Să știți însă, că lucrurile ies la iveală și nu se pot schimba. Știți dv. că la mine și la alți domni din această Cameră vine văduva cernită a lui Stere Ciumeti, care a fost împușcat cu șapte gloanțe de revolver, în noaptea asasinatului, de către poliție și aruncat în lacul Fundeni? (Protestări, întreruperi pe băncile majorității).

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Sunteți sigur, domnule Octavian Goga?

D. Octavian Goga: Sunt sigur! În această situația, vă întreb: Ce impresie credeți dv. că se produce în străinătate, atunci când organele polițienești, nu numai că arestează, dar intră la om în casă și cu gloanțe de revolver îl omoară și apoi îl aruncă în lac? (Protestări, întreruperi pe băncile majorității). Vom mai vorbi despre aceste lucruri și dacă nu voi vorbi eu, va vorbi țara, fiindcă țara refuză asemenea fapte!

Domnilor, eu am protestat împotriva închiderii celor câteva mii de oameni. Știu că la Jilava se găsesc astăzi 300 de inși. Am dorit să-i văd.

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: In ce calitate?

D. Octavian Goga: In calitate de deputat. (Intreruperi pe băncile majorității). Cerând să-i văd, mi s'a răspuns să fiu liniștit că le merge foarte bine; li s'a ridicat rația pe zi de la 7 lei la 12 lei!... (Intreruperi pe băncile majorității).

Domnilor, mă rezum. M'am socotit dator să exprim aceste îngrijorări ale mele. Poate va veni o zi, când vă va părea rău de atitudinea de ostilitate pe care o aveți astăzi, nu față de mine, căci eu nu însemn nimic, ci față de idee. (Intreruperi pe băncile majorității). Nu însemn nimic, bineînțeles, în ochii dv. Cu dv. nu se poate vorbi decât atunci când ai puterea în mână. Și dacă se va întâmpla aceasta, veți vedea... (Intreruperi pe băncile majorității).

D. Justin Stănescu: Domnule Goga, când veți avea puterea în mână, ne veți închide pe toți și veți pune mitraliera? (Paritate pe băncile majorității, întreruperi, protestări pe băncile partidului național-agrar).

D. Tilică Ioanid: Când nu veți mai fi la putere, veți fi foarte înțelegători! (Intreruperi pe băncile majorității).

AM FOST, SUNT ȘI RĂMÂN NAȚIONAL

D. Octavian Goga: Domnilor deputați, întrucât mă privește, pe deasupra adversității dv., pe deasupra strigătelor dv., pe deasupra resentimentelor dv., și a retoricei de pe banca ministerială, sunt hotărît să merg înainte. (Intreruperi pe băncile majorității). Dv. spuneți că eu vreau să canalizez sentimentul național din această țară, în lipsă de altceva. Dv. faceți adesea acest lucru. Când n'aveți ce face altceva, faceți pe naționalisti; iar eu am fost, sunt și rămân național. (Aplauze pe băncile partidului național-agrar, întreruperi pe băncile majorității).

NĂVALA STRĂINILOR IN FUNCȚIUNILE PUBLICE ȘI INTRE- PRINDERILE PARTICULARE

— *Interpelarea d-lui Octavian Goga din ședința dela
3 Martie 1934* —

Domnule președinte, domnilor deputați, este, cred, un adevăr necontestat că sufletul românesc, în faza lui actuală, se găsește într'o stare de mare surescitare. Niciodată ca acum nu a fost o mai cotropitoare năvală a întrebărilor în sufletul acestei țări și în conștiința publică.

Pe toată scara socială, de sus și până jos, s'a ivit o efervescență necunoscută încă; este, cum spuneam deunăzi, un fel de cutremur molecular, care angajează organismul moral al societății noastre.

Mulți și-au pus întrebarea: de unde vine această frământare? Unii o atribuie depresiunii economice în care trăim; alții zic: sufletul românesc este agitat fiindcă poporul acesta a așteptat o mie de ani ca să aibă această întâlnire și de 15 ani încă nu s'a putut elabora o desăvârșită comunitate de simțiri; mai sunt încă urmele trecutului, care palpită pe la colțuri și în totdeauna, pe zidurile dărâmate, legenda spune, se ivesc strigoi. Alții invoacă situația noastră de interdependență economică cu străinătatea; alții cred că poporul românesc este agitat, fiindcă partidele politic s'au înmulțit așa de tare încât, prezentându-se în fața mulțimii aceste diverse categorii, intervine o diversitate de simțire, de credință, care în mod natural, agită mulțimea. Alții spun: este o repercusiune a fră-

mântărilor continentale, vine de departe, din haosul general al Continentului și se repercutează și asupra noastră.

POPORUL ROMÂN NU-I STĂPÂN LA EL ACASĂ

În toate acestea și încă în multe altele, există o picătură de adevăr. Întrucât mă privește, însă, cercetând starea sufletească a poporului nostru în această fază, am ajuns la constatarea că este un fenomen cu totul nou, un sentiment încă necunoscut, care s'a ridicat la suprafață și care astăzi angajează toate fibrele nervoase ale societății românești.

Este, domnilor, cred eu, un sentiment penibil: constatarea după 15 ani de Țară Românească, de Unire, care s'a născut din sânge, din lacrimi, din visuri, constatarea pe care o face poporul nostru că nu este stăpân la el acasă.

Poporul acesta, care în adâncimile lui, a elaborat linia de continuitate istorică a frământărilor românești, după 15 ani de când se practică ideea noastră de stat, uitându-se împrejur, face descoperirea: noi suntem în țara noastră oare cum puși la o parte; sunt anumite cercuri de interese care se joacă peste capul nostru; în orice caz punctul arhimedic al vieții acestui stat azi, zic ei, nu se găsește în mâinile noastre.

Străinii, — aceasta a devenit o axiomă populară, — dețin încă cheia de boltă a vieții noastre de stat pe toate tărâmurile.

Această constatare nu se strigă din vârful piramidei sociale; ea pornește de jos, vine dela mase ca un dicton al mulțimilor; clasa conducătoare reprezintă oareșicum și în această materie, ca și în multe altele, elementul de transacțiune, pe câtă vreme instinctul popular rostește marile adevăruri, care se aruncă în cumpăna istoriei noastre. Când se face această constatare, ea nu este un act de xenofobie, să ne înțelegem dela început, poporul nostru nu este xenofob, psiholo-

gia poporului românesc refuză o ură de rasă sau o ură confesională. Tot trecutul nostru este dovada toleranței, de care s'a inspirat acest popor. Dacă luați literatura populară, care este oglinda mentalității noastre, veți vedea foarte bine cum țăranul când are a face cu un străin, rezolvă chestiunea raportului moral dintre el și străin printr'o ironie ușoară, printr'o indulgentă ironie.

UN LARG SPIRIT DE TOLERANȚĂ

Dar această psihologie a poporului nostru s'a tradus și în actele politice care ne stau la îndemână pentru a putea judeca și trage concluzii din speciala structură a sufletului românesc.

Domnilor, în 1918, la 1 Decembrie, știți cu toții, a fost marea întrunire dela Alba Iulia. Românii din Ardeal, după sbuciumul lor de veacuri, au întrezărit ziua libertății. S'au adunat acolo o sută de mii de oameni, pe câmpia dela Alba Iulia, câmpia evocatoare de tradiții dureroase pentru noi. Fiecare fir de iarbă le vorbea de suferințele de veacuri ale poporului românesc. Reminiscențele triste tremurau în toate sufletele: era locul unde a fost tras pe roată Horia. Și, domnilor, nu a fost nimic să se miște împotriva străinilor. N'a fost vărsare de sânge, ca la 1848, ci acest neam de oameni cu amintirile lui dureroase, cu acest groaznic vălmășag în sufletul lui, a fost de o larghețe admirabilă în atitudinea lui față de străini. Nu cred să se fi mai desfășurat undeva, vreo întrunire politică, pe urmele marelui război, în care să se fi băgat de seamă atâta spirit de toleranță, de indulgență și de largă răsplătire ca Adunarea dela Alba Iulia. Avea aerul acest popor că este marele hanchet după o mie de ani, al libertății lui și că trebuie să se bucure toată lumea, să-și întindă brațele într'o largă îmbrățișare pentru toți.

Ei bine, domnilor, hotărîrea de la Alba Iulia spunea: Vrem să ne unim cu Țara, vrem un Stat național. Cât privește minoritățile etnice, să fie instruite, judecate și guvernate în limba lor, prin oameni aleși din sânul lor. Evident, lucrul acesta a fost o imposibilitate din punctul de vedere al realizării, însă el ne certifică starea sufletească în care a fost poporul românesc.

Aceasta, dincolo, în Ardeal.

ACTE DE SLĂBICIUNE ȘI LIBERALISM RĂU INȚELES

Ei bine, în Vechiul Regat nu aveți decât să luați în tratatul de pace atitudinea față de minorități, pentruca să vedeți dv. cât de largă a fost România atunci față de cetățenii de alte neamuri.

Domnilor, tratatul de pace al nostru nu se poate ase-măna cu alte acte politice similare. De exemplu, tratatul nostru de pace, în deosebire de cel Iugoslav și în deosebire de cel Cehoslovac, acceptă ca cetățeni pe toți cei ce s'au găsit pe teritoriul nostru la ratificarea tratatului de pace, în 1919; pe câtă vreme tratatele celelalte acceptă ca cetățeni numai pe acei cari se găseau pe teritoriul respectiv la declanșarea marelui război. Este o mare deosebire din punctul de vedere al economiei forțelor noastre de stat această chestiune. Pentrucă, dv. trebuie să știți că în cursul războiului, întrucât privește Ardealul, de exemplu, și toate teritoriile luate dela fosta monarhie austro-ungară, s'a petrecut o adevărată alterare demografică cu noi. După ofensivele rusești săvârșite în Galiția, o populație care nu avea nici o legătură cu noi, a fost dislocată de acolo și asvârlită de sus dela Lemberg până la Sibiu. Noi pe toți aceștia i-am declarat cetățeni prin deplasata generozitate a politicei noastre. Nu este de mirare că după aceste manifestări inoportune, toți aceia cari nu aveau legături sufle-

tești cu noi, au ajuns să creadă că acestea nu sunt acte de toleranță, ci sunt acte de slăbiciune.

Intr'adevăr, este o dosebire fundamentală între felul cum s'a manifestat spiritul public din Cehoslovacia și Iugoslavia față de minorități și în felul cum ne-am manifestat noi. Acolo, dela început s'a afirmat hotărîtoare ideia de stat, ideia de a stăpâni în mod categoric și definitiv pămîntul cucerit, ideia de a pune stăpînire, dacă se cere, cu acte de brutalitate pentru a afirma caracterul național al țărilor respective. Acest lucru la noi nu s'a petrecut. La noi, a intervenit o concepțiune pe care o socotesc greșită, o concepțiune de stat, care după cei 15 ani cari au trecut, prin consecințele ei se manifestă ca păgubitoare intereselor superioare ale neamului nostru.

Reamintiți-vă din primele zile ale Unirii, deodată cu demobilizarea militară la noi s'a făcut și demobilizarea morală a poporului românesc. Poate pierderea mare de sânge ne-a împins spre această discordare, grație căreia noi am întrerupt oareșicum firul de continuitate istorică a simțirii noastre și în loc să venim cu ideia de Stat național, pe care s'o afirmăm cu toate consecințele, în spiritul nostru public s'a ivit, și s'a propagat în mod interesat ideia că este terminată opera națională și că pentru consolidarea de mâine trebuie un fel de liberalism, de egalitarism, de libertate absolută pentru toți. Și din acest spirit, pe care îl cred greșit și pe care urmările ni-l arată fatal intereselor noastre, s'a înjghebat Constituția, pactul nostru fundamental.

PĂCATELE LEGII ADMINISTRATIVE

Domnilor, din această Constituție, și din spiritul ei greșit, derivă toate legiurile noastre în cei 15 ani cari au urmat. Eu nu voi putea aci să trec în revistă toate ramificările legiferării noastre cari ating punctele vulnerabile, pot însă să

smulg o singură lege care stă la baza așezării noastre de stat, legea administrativă, pentru că examinând-o în trecut să vă arăt dv. cât de compromis ese din acest examen caracterul național al statului nostru și cum de pe urma acestei legi interesele noastre nu numai că nu sunt păzite, dar dăm impresia unei așezări poli-etnice în care noi nu ținem în mână nici conducerea, nici frâna.

Legea administrativă are la bază cunoscuta ideologie a liberalismului anacronic. Ea însă a fost schimbată, augumentată mai târziu de partidul național-țărănesc care a clădit tot pe aceleași baze, și a dus mai departe aceleași erezii. Vă rog să mă credeți nu viu cu nici un fel de atitudine de nemulțumire specială la adresa cuiva, chestiunea este așa de importantă încât vă invit pe toți ca punând la o parte resentimentele de ordin personal să ne unim în examenul unei probleme care comportă o seriozitate și un patriotism din partea fiecăruia dintre noi.

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Legea administrativă dela 1925 mi se pare că a rezultat din colaborarea dv. care erați în partidul poporului atunci, și a noastră, și nu numai că a rezultat din colaborarea dv. dar ați și votat-o. În orice caz nu ați ridicat obiecțiunile pe cari le ridicați acum.

D. Octavian Goga: Am ridicat obiecțiuni. Am fost invitați de Ion Brătianu să delegăm pe cineva cu care să stea de vorbă în privința acestei legi. Am delegat. Și am spus, atunci când a venit în desbatere, că pentru un timp oarecare admitem această lege, ca să vedem consecințele ei, — este o declarație pe care a făcut-o d. general Averescu în acest sens.

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Aceiași declarație a făcut-o și Ion Brătianu la 1925, pentru că nimeni nu crede în eternitatea legilor. Facem o lege, o încercăm și dacă experiența dovedește că este bună, o men-

ținem; dacă nu, o modificăm. (Aplauze pe băncile majorității). Eu vreau să subliniez însă, un singur lucru, domnule Goga: evoluția opiniilor dv.

D. Octavian Goga: Numai boii nu evoluează.

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Nici aici nu sunteți original. Acest lucru l-a spus întâi d. Vaida.

D. Octavian Goga: Nu, este un vechi proverb nemțesc, — dar d-ta nu știi nemțește.

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Nu știu, n'am stat sub influența nemțească. Dar d. Vaida a spus întâi aici că «numai boii sunt consecvenți în politică».

D. Octavian Goga: Mai înainte de el a spus-o unul, Schopenhauer. (Intreruperi pe băncile majorității). În orice caz, vă rog, nu inaugurați aici un colocviu cu mine, nu mă interesează o discuțiune cu dv. Am venit să vorbesc în Cameră, pentru această lume care este aici și pentru țară.

Voci de pe băncile majorității: Pentru tribune.

D. N. N. Săveanu, președinte: D. Goga vorbește aici pentru Parlament. Vă rog să-l ascultați.

D. Octavian Goga: Domnilor deputați, vă voi arăta tocmai fiindcă am fost provocat, care a fost părerea, chiar a regretatului Ion Brătianu, asupra acestei legi. Trebuie să vă atrag atenția că legea administrativă n'a rămas, cum știți foarte bine, în forma dela început. Ea a evoluat, a fost schimbată și după ce a fost schimbată am avut o convorbire cu Ion Brătianu în care i-am spus: nu se poate să guvernăm cu această lege. I-am arătat că pierdem din mână posibilitatea de a stăpâni osatura țării și în special pierdem din mână posibilitatea de a conduce orașele din provinciile alipite.

Au fost mai multe discuțiuni în această privință și-mi aduc aminte cum Ion Brătianu, dându-mi dreptate pe toată

linia, într'o formă glumeață, mi-a spus: Vezi, acestea derivă din Constituție. Eu nu pot să violez această Constituție, fiindcă sunt părintele ei și ar fi un caz de incest, însă mă învoiesc să o violez dumneata. (Ilaritate, exclamații pe băncile majorității). Așa mi-a spus Ion Brătianu, ca o rezultată a discuțiilor pe care le-am avut împreună asupra acelei legi.

TREI PRINCIPII GREȘITE

Domnilor, legea administrativă are la baza ei trei principii, fiecare vulnerabil, din punct de vedere al unității noastre de stat.

Prîmîul principiu (vorbesc însă de legea administrativă în faza ei evoluată, în faza a doua, legea administrativă pe care o avem astăzi) este descentralizarea excesivă, pe care, eu o socot primejdioasă pentru interesele statului nostru. Sunt de părere că într'o provincie alipită, ori care ar fi ea, numai așternându-se întreaga noastră idee de stat, cu toată amploarea ei, asupra acelei provincii, poate să ajungă să îndrumeze lucrurile într'un sens românesc. Lăsat numai poporul de acolo în luptă cu elementul minoritar, el va rămâne în mod firesc deficitar în lupta pe care o va duce. Pentru ce? Pentru că noi am moștenit o populație care după o îndelungată exploatare s'a unit cu noi și ar trebui să intervină întâi o perioadă de reparație a trecutului, pentruca după înlăturarea nedreptății de ieri, la adăpostul organelor de stat, poporul nostru de acolo să poată să ia lupta cu elementele minoritare.

Aceasta întru cât privește ideia descentralizării.

Eu credeam că în prima perioadă a vieții noastre de stat, trebuie să fie un răstimp destul de îndelungat de centralism, în care, de la centru spre periferie radiază o conștiință și o ocrotire de stat.

Lucrul acesta nu s'a întîmplat. S'a făcut o lege admi-

nistrativă, care perpetuiază ideia provinciilor, care creiază diete în fiecare capitală din aceste provincii, și care în mod logic duce la concepția unui stat federativ.

Al doilea principiu de bază al acestei legi este principiul elecțiunii excesive.

Nu vom trata această chestiune aci, — fiindcă ne-am îndepărta de subiect — însă, totuș trebuie să accentuăm că prin alegerile neconținute, spiritul public din țară se agită, se anarhizează, masele noastre care aleg de dimineață până seara, ajung într'o stare sufletească de frământare continuă și datorită acestui spirit noi am ajuns la un fel de materializare a conștiinței publice, pe urma căreia ideia națională a fost dată la o parte și a fost înlocuită cu revendicări materiale, cu revendicări de stomac.

Al treilea punct de vedere care stă la baza acestei legi, care este cel mai păgubitor și despre care trebuie să vorbesc fiindcă trebuie să trag o concluzie, este concepția municipalității, așa cum se aplică la noi în provinciile alipite. S'a dat o autonomie municipală excesivă și prin aceasta, din primul moment am pierdut posibilitatea de a face acel proces de comparație pe seama orașelor, cari coplesite de străinism au rămas și pe mai departe insule întunecate în marea românească.

Domnilor, ce este orașul? Orașul, în mod logic, trebuie să fie expresia civilizată a etnicului unei regiuni. Ce s'a întâmplat însă?... (Intreruperi).

D-stră, domnule Andrei, aveți aerul să spuneți că nu înțelegeți. De aceia m'am oprit, văzând nedumerirea în care vă găsiți.

Grație acestei nedumeriri, a d-tale și a altora din partidul d-tale, am ajuns acolo unde suntem astăzi, din punct de vedere național, cu statul nostru. Eu nu pledez pentru statul polițist, eu pledez teza Statului național, cu desăvârșită tole-

ranță pentru minorități, însă cu afirmarea caracterului național al acestui stat.

Vă invit pe dv., cu deosebire pe cei din provinciile alipite, fie din Basarabia, Bucovina sau Ardeal, să examinați constatările mele, la lumina adevărului, dincolo de orice resentiment de partid, fiind convins că-mi veți da dreptate, pentru că orașele din Ardeal — așa este și în Basarabia și în Bucovina — nu sunt expresiunea etnicului regiunii: orașele din Ardeal sunt creațiuni meșteșugite, făcute ad-hoc, pentru a afirma o idee de stat străin. (Aplauze pe băncile partidului național-agrar și pe unele bănci ale opoziției).

În trupul nostru, în etnicul românesc, s'au înfipt ca niște piroane în carne, aceste orașe din a doua jumătate a veacului al XIX-lea, improvizate de planul dela Budapesta, și ca stâlpii de telegraf, pe o vastă întindere de teritoriu, au instalat o rețea a unei orientări care nu avea nimic a face cu noi, ba, dimpotrivă, era ostilă nouă. (Aplauze pe băncile partidului național-agrar).

Aceasta este realitatea și vă întreb pe dv., dincolo de orice scrupul teoretic, nu era oare datoria noastră, atunci când am început să guvernăm această țară, să pornim un proces de reparație al nedreptății seculare și numai după aceea să evoluăm spre această concepție de libertate municipală, de a îngloba pe toți și de a admite o platformă de manifestare egală pentru toată lumea?

Ce s'a întâmplat însă? În cei din urmă 50 de ani, orașele au devenit străine, după cu mv'am spus. Ei bine, noi ne-am dat mai departe pe mâna acestor străini și am prelungit astfel regimul exploatării noastre de ieri. În această situație, vă invit pe dv., fără nici o adversitate, să examinați alături de mine rezultatele acestei concepții greșite, și atunci se va dumiri — cred — și domnul Andrei.

D. P. C. Andrei: Cam greu.

D. Octavian Goga: Domnilor, iată rezultatul. Imi voi permite să vă pun în față situația consiliilor comunale din municipiile din Ardeal, și din anumite orașe din Basarabia, pentruca din acest examen sumar, însă categoric, dv. însivă să trageți concluzia.

Iată situația orașului Sighetul-Marmației. Sighetul-Marmației se găsește într'o regiune, care astăzi, pentru noi, dă impresiuni dureroase de fiecare clipă, dar care știți foarte bine că prin trecutul ei este scumpă sufletului nostru. În această regiune, acum 20—30 ani, elementul românesc, sub o dominație de stat străină, se afirma cu tărie și înfățișa încă o rezonanță a tradițiilor noastre. În consiliile comunale din Maramureș țărani noștri aveau alocuțiunea: «Cinstiți boeri și frați». Logic ar fi deci, ca această capitală de județ să radieze și ea un spirit național, ca între județ și capitala lui să fie această legătură organică dela suflet la suflet, care înseamnă afirmarea și întărirea ideii noastre de stat.

Dați-mi voe să vă citesc lista membrilor din consiliul comunal al orașului Sighetul-Marmației, pentruca apoi să-mi spuneți dv., dacă sunteți mulțumiți cu acest rezultat al legii administrative, dacă vreți s'o permanentizați și dacă aveți încredere, în ce privește consolidarea noastră de stat.

ROMÂNII IN MINORITATE

Iată, am înaintea mea numele a 32 membrii. Incep: «Domnul Lazăr Alexandru, primar, român; Tiberiu Kiș, medic, ajutor de primar, român; dr. Al. Filipciuc, român; Traian Bilțiu, român; dr. Mihai, român; Cornel Sânjoan, român; E. duard Fuchs, evreu; dr. Fried. Abraham, evreu; Al. Valya, ungar; F. Polak, ungar;...

D. A. C. Cuza: Acesta este jidan (ilaritate).

D. Octavian Goga: ...Em. Levi, evreu; dr. I. Dermer, e-

vreu; dr. Junger Emerich, evreu; Fr. Kelemen, ungar; Eisc Fuchs, evreu; dr. Szekely Acos, ungar; dr. Wieder Geza, evreu... Ați reținut: Wieder!

D. A. C. Cuza: De ce «evreu» și nu «jidan»? (Mare ilaritate).

D. Octavian Goga: ...Iosif Papp, ungar; dr. Kelin Arthur, evreu; Ștefan Villand, ungar; Mekel Kahan, evreu; dr. Ludvig Lingvay, ungar; dr. Menhierd Szekely, evreu; Iosif Fornvald, ungar; Al. Herșcovici, evreu; Ștefan Arbas, ungar; Sandor Herșcovici, evreu; Kiș Isidòr, ungar; Fr. Muller, ungar; Ludovig Remenyi, ungar; Mihai Simon, ungar.

Cu toții sunt 32 membrii, dintre care numai 6 sunt români.

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Dar ei conduc.

Voci: Din ce an e consiliul?

D. Octavian Goga: Nu este inteersant poate din care an este, însă dacă mă întrebați vă spun că este consiliul comunal din urmă. Când s'a schimbat guvernul s'a instituit o comisie interimară. Eu vă prezint numai rezultatul unei legi, deci nu interesează de când este acest consiliu. Comisia interimară este compusă din: dr. Petre Mihalyi, român; dr. Filipciuc Al., român; dr. Hodor Iuliu, român; Szolossy Tiberiu, ungar; dr. Kizelnic Fr., evreu; Herșcovici Abraham, evreu; Davidovici Șmil, evreu; Mormor H., evreu; Szekelyi Acațiu, ungar. Deci, sunt 3 români și 6 minoritari.

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Pe vremea când erați dv. ministru de Interne din cine se compunea comisia interimară? Dați-ne și acele nume, de curiozitate, ca să vedem dacă este vreo deosebire.

D. Octavian Goga: Nu știu cum dv. nu înțelegeți un lucru...

D. Victor Iamandi, subsecretar de stat la ministerul de Interne: Înțeleg prea mult din ce faci d-ta.

D. Octavian Goga: ...că eu nu mă bat cu plăpândul guvern al d-lui Tătărescu. Eu fac aici numai o constatare care se desprinde din 15 ani de viață de stat, ale cărei drumuri eu le cred greșite.

Trecem acum la alt oraș ca să vedeți că aceasta nu este numai o manifestare locală. Luăm orașul Satu-Mare. În total sunt 7 români, 19 maghiari și 6 evrei; deci 7 români față de 25 maghiari și evrei. Iată lista lor: Barbut Gavril, român; dr. Borjida Iosif, evreu; dr. Lörincz Ludovic, maghiar; dr. Derșidan Ioan, român; dr. Demian Titus, român; Doboși Mihai, român; Fabian AnAton, maghiar; Ferențiu Augustin, român; Podolak Iosif, maghiar; Glück Armin, evreu; Guth Alexandru, evreu; Ghüre Ludovic, maghiar; Istok Carol, maghiar; Suta Gheorghe, maghiar; Loran Alexandru, maghiar; Peleski Alexandru, maghiar; Pelle Aurel, român; Polgar Nicoale, maghiar; Potor Iosif, maghiar; Princz Armin, evreu; Rozgonyi Ludovic, maghiar; Sarközy Ludovic, maghiar; dr. Südy Tiberiu, maghiar; Szilagyi George, român; Silaghi Petru, maghiar; Szabo Ioan, maghiar; Rozenberg Samuil, evreu; dr. Toth Ioan, maghiar; Thurner Adalb, maghiar; Vizsnyovski Ioan, maghiar; Tatorjan Ștefan, maghiar; Weisz Farkas, evreu.

Acesta este un oraș de graniță și dv. vă dați seama, în epoca revizionismului, cum se păzește o graniță. O graniță nu se păzește numai cu un corp de armată, nici cu declarațiuni; o graniță se păzește cu afirmarea unui suflet. Or, sufletul, care se desprinde din această conducere a administrației românești a unui oraș de graniță, vă dați bine seama dv. că nu este câtuși de puțin românesc. (Aplauze pe băncile partidului național-agrar). Domnilor deputați, am aici tabelul funcționarilor municipiului Satu-Mare, tabel care derivă, în mod

natural, din această compoziție pe care o are consiliul comunal. Ei bine, sunt 38 funcționari români și 63 maghiari.

31 EVREI ȘI-UN ROMÂN

Am înaintea mea un alt oraș — fiindcă trebuie să adunăm date din toate părțile țării, pentru ca la urmă să facem o constatare de ansamblu — situația orașului Bălți.

Județul Bălți, domniile mele, este unul dintre cele mai moldovenești, cele mai românești județe din Basarabia. Județul are — așa cum reiese dintr'o statistică pe care o am la îndemână — 410.000 locuitori, iar orașul 58.000. Din acești 410.000 locuitori sunt 40—50.000 străini, evrei. Populația străină, adică ovreiască, fiindcă alta nu se găsește, față de cea românească din județul Bălți, prezintă o proporție de 25⁰/₁₀₀ în capitală și 0,40% în județ, sau 8% pe oraș și pe județ laolaltă. Ei bine, logic ar fi, după o asemenea compoziție numerică a raportului dintre români și evrei, să vedem aceeași rezultantă și în compoziția consiliului comunal. În consiliul comunal, însă, sunt 13 români moldoveni și sunt 26 evrei. Iată-:

Români: Pirogan Ștefan, Pascu Ioan, preot Vladimir Dimitriu, Leancă Constantin, Țventarâni Metodie, Certan Mihail, Leahu Ioan, Odajiu Gavril, Văluță Marc, Lupașcu Nicandru, Alexandru Andreiu, Calistru Deomid, Vatrici Silvestru.

Evrei: Ghic Leizer, Gafter Abram, Lapscher Froim, Godvinschi Iosif, Rodzic Veniamin, Masis Mendel, Meimis Iacob, Goihman Abram, Pinchenzon Iacob, Ițcovici Luzer, Crâmschi Ioili, Keruș Iacob, Ciulac Motil, Polschi Abram, Rabinovici Leizer, Gurfeli Leizer, Blan Boruh, Roit Aizic, Cohan Leibiș, Iofe Rahmil, Stenberg Volf, Crasiuc Ihil, Cușint Leib, Leftof Pinhas, Landman Leib, Trantinbrott Natan.

Să nu se vadă în această atitudine a mea, când desvă-

luiesc aceste lucruri și fac aceste obiecțiuni în fața dv., un act de xenofobie, dar vă întreb: în mod normal, există un român, care, în această populațiune, fără apropiere sufletească de noi, îmbibată încă de teorii bolșevice, care cu arma în mână a luptat împotriva armatelor noastre, când s'a făcut ocupațiunea, există un român care, cu inimă liniștită, să vadă un județ românesc care este sub o asemenea conducere? Cred că nu.

Fiindcă mai am multe date, vă rog să-mi dați posibilitatea să vorbesc în liniște.

Am în fața mea județul Hotin. Ei bine, domnilor, în orașul Hotin sunt 32 membri în consiliul comunal. Un singur român. Dacă vreți să-i citesc numele acestui singur român ca să-l reținem, este d. dr. Ioan Bordeianu. Toți ceilalți sunt ucrainieni și evrei. Iată-i:

Ioan Cozacenco, ucrainean; Israil Burdeinic, evreu; Eftimie Seredov, ucrainean; dr. Lipa Zaidman, evreu; Pavel Vosresenschi, rus; Marcus Ghelștein, evreu; Matvei Cudreavțev, rus; Mordco Vaisman, evreu; Vasile Tcaciuc, ucrainean; Samuil Hess, evreu; Teodor Cunițchi, ucrainean; Gherș Limonic, evreu; Petre D. Goncearov, ucrainean; Nuhim Roitman, evreu; Pavel Polomar, ucrainean; Zisea Caș, evreu; Munteanu Alexei, rus; Feldman Maișe, evreu; Tomașevschi Iulie, polonez; Ghelman Leibiș, evreu; dr. Bordeianu Ion, român; Ludmer Leibiș, evreu; Moersenco Filip, ucrainean; Ghitelman Beiriș, evreu; Porosinin Chiril, ucrainean; Barac Marc, evreu; Dombrovschi Ion, ucrainean; Barac Leiba, evreu; Romanovschi Dumitru, ucrainean; Feldman Șliona, evreu; Ditciov Danilov Mihail, ucrainean; Gonta Bention, evreu.

LA CLUJ, LA CHIȘINĂU, LA ORADEA

Acelaș lucru este cu orașul Șimlău, acelaș lucru cu orașul Salonta, unde sunt patru români, 13 unguri și un evreu.

Dar, domnilor, să venim la orașul Beiuș. Beiușul este un oraș cu mari tradiții culturale românești. Nu e nevoie să vă spun decât atât: pe vremea regimului unguresc, unul din cele patru licee, pe care românii le aveau în Ardeal, era în Beiuș, acolo este o viață bisericească, o viață culturală veche românească. Elementul maghiar nu a venit acolo decât prin această injoncțiune de funcționari, pe care guvernul unguresc o făcea pretutindeni, ca să altereze raporturile demografice din ținuturile Ardealului. Ei bine, astăzi, în consiliul comunal din Beiuș sunt 6 români, 4 unguri și 2 evrei.

Acceiași situațiune, nenorocită o avem și în Orhei.

De la Cluj? La Cluj am ajuns prin mari sforțări, încât în consiliul comunal sunt români jumătate, minoritari jumătate. Situațiunea pentru noi însă este foarte nenorocită, fiindcă românii sunt pulverizați în partide și față de românii dezagregați se afirmă conștiința minoritară națională, categorică și definitivă la toate ocaziunile. Aceasta este realitatea. De aceea, la Cluj, la ultimile alegeri, bieții români de acolo aveau aspect de minoritari: au făcut blocul românesc, s'au adunat cu toții să-și dea mâna unul cu altul să pună totul la o parte, ca să afirme o conștiință națională. Ca o rezultată a acestei înfrățiri generale, abia au ajuns să capete jumătate din locuri, în consiliul comunal.

Ei bine, domnilor, cred că, cu asemenea concepțiune nu se întărește ideia noastră de stat național.

Dar să merg mai departe. Ajungem la orașul Chișinău. Nu este nevoie să vă vorbesc de importanța Chișinăului. D-stră știți foarte bine că Chișinăul este capitala unei provincii, din care ar trebui să radieze conștiința națională în toate fibrele provinciei. Ei bine, în consiliul comunal al orașului Chișinău, găsim: 17 evrei, 5 ruși, 1 bulgar, un grec și 12 români. Dar am și alte date. Din totalul de 57 funcționari bugetari, 320 sunt ruși, 18 evrei și 78 moldoveni băștinași amestecați cu ro-

mânii din Vechiul Regat, dintre care 35 sunt servitori, iar numai 43 funcționari medii. Acești funcționari sunt plătiți cu suma totală de 19 milioane 891.950 lei. La aceștia se mai adaugă încă 250 funcționari, extra bugetari, dintre cari 90% sunt ruși și evrei, și cari sunt plătiți cu 17.987.000 lei.

Domnilor, mai aduc încă un singur oraș ca exemplu și pe urmă trec la altă categorie. Este orașul Oradia Mare. Oradia Mare nu este un oraș cu trecut unghuresc, adică acolo nu este o populațiune cu caracter unghuresc, este o populațiune evreiască.

În județul Bihor, românii sunt într'un număr covârșitor de mare față de alte naționalități. Ei bine, în acest județ, — mi se pare că se găsește pe aceste bănci d. Tiberiu Moșoiu, care este actual primar — mă întreb, cum poate d-sa să pună în valoare glorioasa moștenire sufletească, care se degajează din trecutul părintelui său, într'un consiliu comunal în care sunt opt români și 24 minoritari?

O voce de pe băncile majorității: Dar nu sunt numiți de d-sa.

D. Octavian Goga: Domnilor, eu nu aduc aici învinuiri personale, ci constat o stare de fapt îngrijorătoare, asupra căreia trebuie să cădem cu toții de acord ca să o remediem. (Aplauze pe băncile opoziției).

Domnilor majoritari, trebuie să vă declar dela început că veți înregistra o mare decepție pentru dv., dacă credeți că această interpelare a mea este făcută dintr'un spirit de partid, și coborâtă la nivelul unor controverse meschine cu banca ministerială. Nu fac acest lucru, eu trag concluziile logice dintr'o stare de fapt, pe care o cred primejdioasă pentru interesele țării.

D. Iosef Willer: Vreți să afirmați că Oradea Mare nu are populația unghurescă băștinașe?

D. Octavian Goga: Este populație evreiască.

Ei bine, ca o consecință a acestei compoziții etnice particulare a consiliului comunal, există aceeași înfățișare — de exemplu la Oradea Mare — în toate funcțiunile administrative. Am înaintea mea tabloul personalului administrativ și tehnic dela uzinele de apeduct și canalizare din Oradea Mare: funcționari români 18, minoritari 30. Am aci un tablou de funcționarii administrativi ai uzinelor electrice din Oradea Mare: români 12, minoritari 52.

D. Iosef Willer: Ce să faci minoritarii?

D. Octavian Goga: D-ta te revolti, domnule Willer, acum. Dar de ce nu te-ai revoltat pe vremea stăpânirii ungurești, când nu exista nici un magistrat român, când românii nu aveau nici un rol în viața publică și nu ocupau nici o funcție de stat. Atunci să te fi revoltat, căci dacă te-ai fi revoltat atunci, ai putea să vorbești acum. (Aplauze).

Iată funcționarii tehnici de la uzinele electrice dela Oradea Mare: 16 români și 64 minoritari.

Liceul pe care îl avem noi acolo pentru pomenirea lui Gojdu are și o secție maghiară și sunt acolo: profesori români 27, minoritari 13. Un prieten s'a însărcinat să-mi trimeată un tablou administrativ al județului Bihor și să-mi arate care este numărul notarilor din comunele rurale. Constat că aproape jumătate din notari, din secretarii comunelor, sunt maghiari sau evrei, deși majoritatea absolută a satelor e curat românească. Nu vă mai spun, de exemplu, că personalul serviciului sanitar este în mare majoritate străin. Nu vă mai spun, că și personalul serviciului tehnic și al serviciului medical veterinar, este străin: cinci români, un ungar, șapte evrei și un slovac.

Iată, deci, domnilor, tabloul în ceea ce privește orașele.

Eu nu pot să vă obosesc prea mult; ar face însă cineva o operă patriotică de mare anvergură care ar lumina spiritul public din această țară și ar fi o lămurire pentru toată con-

știința publică dela noi dacă ne-ar da, după fiecare județ, un tablou real, nominal, pentruca să vedem consecințele fatale ale liberalismului democratic la noi, în materie administrativă.

Eu am atras atențiunea. Cred că orișicare dintre dv. a văzut în mod peremptoriu, care este adevărul. Nesimțind mai departe nevoia unei argumentațiuni speciale, trec la altă chestiune.

D. Dr. I. Costinescu, ministrul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale: Ar fi bine să ne dați și soluțiunea. Până acum am auzit numai critica.

D. Octavian Goga: La urmă voi da câteva indicațiuni, după cum cred eu. Inșă trebuie să răspund că nu este de datoria mea să viu acum cu soluțiuni. Natural, când voi fi pe acea bancă, va trebui să spun și soluțiunile.

BĂNCILE ROMÂNEȘTI DIN ARDEAL

În Ardeal, înaintea războiului, poporul românesc, în lupta lui economică pentru a se afirma, a ajuns la întemeierea unei rețele de bănci, destul de puternică. Aproape două sute este numărul băncilor din Ardeal, cari în cursul vremii au afirmat ideia noastră națională, ideia noastră de apărare.

Cum erau aceste bănci? Nu erau institute de exploatare. Am aci, în fața mea, o carte apărută acum, în care se dă un tablou nominal al tuturor fondatorilor Băncii Albina înainte cu 50 de ani. Este foarte interesant de constatat, că numai două persoane au câte o sută de acțiuni — frații Mocsoni — câteva persoane au 50 de acțiuni, iar 1450 este numărul fondatorilor Băncii Albina. Dar toate aceste bănci nu erau bănci de exploatare. Erau băncile în cari țăranul nostru își punea prisosul lui, și mica noastră burghezie care începuse să se înfiripeze, își aduna acolo economiile ei. Domnilor, cum au fost

aceste bănci, dați-mi voie să vă citesc o foarte nimerită caracterizare. Iată ce zice cineva, vă voi spune pe urmă cine: «Puterea capitalistă a băncilor românești în Ardeal și Banat se rezema pe modestele gospodării țărănești dela care aduna depozite spre fructificare și cărora le acorda tot felul de credite. Cu excepțiunea câtorva bănci mai răsărite, mai toate aceste institute de credit și economie erau așezate la țară, în mijlocul gospodăriilor țărănești, pentru binele cărora lu crau. Numărul românilor în orașele Ardealului fiind foarte redus, era firesc ca aceste bănci curat românești să aibă un caracter rural». Iar, mai departe: «Dacă țăranul ardelean are astăzi gospodărie bună și destulă pricepere în meșteșugul ei, aceasta se datorește până la un punct și acestor modeste bănci, care lucrau fără ajutorul nimănui, rezemate totdeauna pe puterile lor proprii, atât de modeste». Această nemerită caracterizare o face un om competent și a cărui competență nici dv. nu o tăgăduiți. Este o lucrare apărută sub titlul: «Organizarea de credit a României», citez dela pagina 352, semnată de d. Victor Slăvescu, actualul ministru de Finanțe.

Domnilor, cum spun nu erau institute de exploatare. Noi nu puteam să facem cooperație în Ardeal, pentru că atunci ar fi trebuit să admitem injecțiunile organelor de stat. Am făcut pur și simplu aceste bănci. Cât de mult aprecia regretatul Ionel Brătianu rolul băncilor din Transilvania care parcelau pe vremea aceia moșiile ungurești și întăreau deci osatura elementului românesc în Transilvania, vă arată un singur gest al lui. În anul 1909, Banca Albina din Sibiu se găsea într'o situație catastrofală, băncile dela Budapesta îi tăiasc scontul. Am venit aici la București și am arătat răposatului Ionel Brătianu care este situația, și dânsul în acele vremuri când puteau să intervină grave consecinți între mica Românie și marea Austro-Ungarie, a făcut ca dela Banca Na-

țională să se treacă prin filiera Băncii Românești 4 milioane lei-aur pentru a se pune la dispoziția Băncii Albina.

SUPREMAȚIA BĂNCILOR MINORITARE

Iată deci cum erau apreciate aceste bănci. Ce ar fi fost mai logic? Ca politica de stat a României la care s'a unit Ardealul, să se fi grefat pe această moștenire, adică politica de reescont a Băncii Naționale, întărind rețeaua băncilor române din Ardeal, să meargă înainte pe acest drum. Nu s'a făcut acest lucru. În loc să se ducă o politică de reescont cu băncile din Ardeal, s'au instalat pe tot teritoriul Ardealului sucursalele băncilor dela București, trecând în conștiința publică de acolo adagiul: «nu vine un frate, ci vine un concurent».

Și atunci, domnii mei, care este consecința, în raport cu băncile minoritare? Băncile românești din Ardeal au slăbit, — acum se îngroapă, cadavrul lor este însă mai vechi. Eu vă voi citi câteva cifre în raport cu băncile minoritare. Băncile minoritare au avut o dublă moștenire, adică un dublu ajutor; pe de o parte au fost ajutate de reescontul dela București, pe de altă parte au fost ajutate de reescontul dela Budapesta. Și așa de mult s'au întărit încât afirm că după 10—15 ani de stăpânire politică a României, Ardealul a rămas și pe mai departe în sfera de influență economică-financiară a Budapestei. Acest lucru de altfel se va desveli din cifrele pe care îmi voi permite să vi le citesc.

A apărut un studiu datorit domnului Leon Bancu, directorul Băncii Aurora, din Năsăud, în care se arată că în Ardeal sunt 290 de bănci minoritare cu un capital social în valoare de 3.395.000.000 lei, — aceasta la 1930 — față de 156 bănci românești cu un capital social de 1.163.000.000 lei. Prin urmare băncile românești la o populație de trei ori mai mare față de cea minoritară, au un capital social 2 miliarde în

minus față de băncile minoritare; atunci, vedeți dv. care este raportul economico-financiar între elementul românesc din Ardeal și elementul minoritar.

Aceste date statistice arată cum băncile românești au beneficiat în acest timp de un reescont de un miliard 265 milioane, iar băncile maghiare de un miliard 300 milioane. Băgați bine de samă, domnilor: reescontul băncilor maghiare din Ardeal era mai mare cu 100 de milioane decât reescontul băncilor românești! Dar acest reescont al băncilor maghiare era maximat și de reescontul pe care îl aveau la Budapesta.

Nu vreau să vă obosesc prea mult cu cifre și de aceea vă voi arăta numai beneficiile. Beneficiul net al băncilor românești în anul 1930 era de șapte milioane 641 mii, pe când beneficiul net al băncilor maghiare era de 73 milioane. Deci, beneficiul net al băncilor maghiare era de 12 ori mai mare decât beneficiul net al băncilor românești din Ardeal. Raportați, vă rog, la numărul Românilor din Ardeal, și veți vedea unde este bogăția și unde este sărăcia.

Dar veți zice: s'au moștenit aceste bănci puternice din trecut. Nu este așa! Fiindcă îmi voi permite să vă citesc numai câteva date dintr'o curbă reprezentând desvoltarea băncilor ungurești din Ardeal. Iată, băncile ungurești din Ardeal aveau în 1922: capital 178 de milioane; în 1929, 625 milioane; rezerve în 1922, 1.283.000.000 și în 1929, 6 miliarde, oane; debitori, în 1922, 1.283.000.000 și în 1929, 6 miliarde, ceeace înseamnă că desvoltarea cea mare a băncilor maghiare s'a făcut sub regimul românesc, și că aceste bănci n'au moștenit osatura economică și financiară puternică din partea regimului maghiar, ci că această osatură s'a creiat sub stăpânirea românească. (Aplauze pe băncile partidului național-agrar).

SITUAȚIA INDUSTRIILOR

Dați-mi voe să trec acum la chestiunea industriilor. Eu cred că, din multe lozinci care s'au plimbat în viața noastră publică post-belică, cea mai lipsită de consistență și care are aerul unei farse, este așa zisa naționalizare industrială.

În Ardeal, dacă vorbim în mod global, toate industriile sunt în mâna minoritarilor. Propriu zis nu există în Ardeal o industrie pe care s'o stăpânim noi. Aspectul industriilor din Ardeal este străin. Am aici un grafic, care mi s'a pus la dispoziție, asupra raportului numeric al funcționarilor dela conducerea industriilor din toată țara, al acelei industrii care pot avea un rol în apărarea noastră națională și care, pe vremuri de război, trebuie să colaboreze cu ministerul Apărării Naționale.

Ei bine, domnilor, în acest grafic mi se arată că, de exemplu, în industria metalurgică, pe toată țara procentul de 31% este în mâna neromânilor, iar 8% în mâna necetățenilor, adică a oamenilor, cari n'au nimic a face cu noi. Mai departe: industria textilă. Și aici, pe toată țara, un procent de 38% este în mâna neromânilor, iar 11% este în mâna necetățenilor. Aceste cifre merg tot așa înainte și la industria alimentară și la pielărie, și mai ales la industria chimico-farmaceutică, din care 41% sunt în mâna străinilor și 10% în mâna necetățenilor.

Acesta este aspectul global în ceea ce privește toată Țara Românească. În ceea ce privește însă Ardealul și Basarabia, vă pot spune, în mod categoric, că nimic nu este în mâinile noastre. Dar și aci se pune problema: le-am moștenit noi aceste industrii puternice depe vremea regimului maghiar? Nu, domnilor, s'au înfăptuit sub noi, s'au întărit sub noi, pentru că pe vremea regimului unguresc Ardealul, ca și Ungaria, producea materii prime, care se trimeteau în Austria și se

întorceau în Ungaria unde se desfăceau ca produse industriale.

Vă arăt de exemplu situația fabricii Dermata din Cluj, fabrica Renner. Această fabrică a fost întemeiată în 1910. Dela 1910 până la 1914 foarte puțin a putut să lucreze. Știm cu toții, știți și dv., care sunteți din Cluj, în ce stare rudimentară se găsea această fabrică atunci când am luat Ardealul. Ei bine, de atunci, s'a dezvoltat foarte mult, are astăzi vreo 40 milioane, — mărturisite — în investițiuni, după ultimul bilanț, dar eu cred că are sute de milioane rezerve. În orice caz, utilizează un personal compus din 1433 de persoane, cari lucrează în această fabrică. Ei bine, câți sunt români? Români sunt 326. (Intreruperi). Domnilor, eu afirm un punct de vedere național. Ei, bine, acolo, în inima Ardealului, cum se poate ca din 1400 funcționari, 300 să fie români și restul străini? Dar, mergem mai departe. Acești 3000 români sunt toți funcționari inferiori, pentru că personalul de conducere este compus din 25 de inși, dintre care este numai unul român. Inșă, în personalul de conducere se găsesc mai mulți necetățeni români.

Iată, domnii mei, situația în ce privește industriile din țară: elementul românesc pe de-a 'ntregul deficitar.

VIAȚA SPIRITUALĂ ȘI IDEIA NAȚIONALĂ

Acum să ne gândim puțin la viața spirituală. Care este viața spirituală a acestor provincii?

Domnilor, dacă descinde cineva din tren la Cluj, Chișinău, Cernăuți...

D. C. Argetoianu: Chiar la Temișoara.

D. Octavian Goga: ...în primul moment, când ia contact cu teritoriul pe care a pus piciorul, are impresia că-i departe, undeva dincolo de graniță. Nu aveți decât să vă du-

ceți acolo la chioșcul la care se vând gazete și veți vedea imediat care este aspectul sufletesc al acestui colț de țară. Ei bine, noi și în această privință am fost dela început foarte largi. Ce au făcut cehoslovacii, ce au făcut jugoslavii cu școlile? Dela început au desființat toate școlile minoritare și au reînființat pe urmă unde cerea nevoia școli cu caracter de stat. La noi, însă, școlile le-am lăsat să treacă la confesiuni și atunci rezultatul este paradoxal, că avem astăzi, pot să spun, mai multe școli ungurești în Ardeal decât erau odinioară, și școlile acestea noi le susținem, le dăm mână de ajutor, le plătim!

Ca să vedeți însă care este rezultatul acestei larghețe din partea noastră, îmi voi permite să citesc un raport asupra numărului publicațiilor maghiare care sunt astăzi pe teritoriul Ardealului: cum a fost odinioară și cum este astăzi.

Domnilor, numărul total al publicațiilor periodice maghiare este de 321, din care 54 existau înainte de 1 Ianuarie 1919. Vasăzică 54 existau înainte de 1919 și s'a mărit numărul acestor publicațiuni, după aceasta, cu încă 267. Am aici tabloul, pe toate orașele. Iată, la Timișoara, apar 49 de publicațiuni periodice, dintre care numai una exista înainte de război. La Cluj sunt 76 dintre care 17 existau înainte de 1919.

Să vă dau acum numărul gazetelor cotidiene maghiare care apar în Ardeal. Sunt 54 de cotidiene maghiare. Câte apărea înainte, pe vremea stăpânirii ungurești? 15. Vasăzică sub regimul românesc a crescut numărul cotidianelor ungurești pe teritoriul nostru cu 39.

PRESA MINORITARĂ

Domnilor, noi, în Ardeal, după cum am avut băncile noastre ,odinioară, așa cum erau ele, răspunzând necesităților noastre de apărare națională, am avut și gazetele noastre na-

ționale atunci, și cine le-a răsfoit sau cine își mai aduce aminte de ele știe că au avut pagini glorioase de apărare a elementului românesc de acolo. Ei bine, toate acestea au dispărut, nu mai există; doar patru cotidiene românești mai apar astăzi pe tot teritoriul Ardealului față de 54 ungurești. În acest caz vă întreb pe dv. dacă noi dăm contravaloarea sufletească de care are nevoie populația noastră din Ardeal, prin presa pe care o trimetem de aici? Din Vechiul Regat se trimet cotidiene numai din considerație de partide și deci cu intoleranță de partide, în afară de puține pagini mai obiective cari apar aici. Dar noi trimetem bunăoară și «Adevărul» și «Dimineața». Credeți dv. că aceste gazete pot radia o consolidare românească și pot să slujească la apărarea și întărirea ideii noastre de stat de acolo? Sunt convins că aceasta n'o crede nimeni.

Domnilor, în Basarabia, înainte de Unire, pe timpul rușilor, apăreau trei ziare rusești. Toți redactorii erau ruși. Am aici tabloul redactorilor cari sunt astăzi. Să nu credeți că există între ei vreun rus. Toți sunt veniți de peste Nistru, am aici lista lor, toți sunt evrei: Moise Orester, Leib Leibovici, Schwartzman, Elias... Domnii aceștia vin de peste Nistru și în bagajul lor sufletesc nu aduc decât săgeți pentru noi. O conștiință publică formată sub îndrumarea unei asemenea prese, nu poate fi îndrumată în sens național.

Dar, merg mai departe și vreau să vă atrag atenția asupra cărții ungurești din Ardeal. Cartea ungurească din Ardeal are o extraordinară eflorescență sub stăpânirea românească. O revistă maghiară sub numele de «Pasztortüz», — în românește «Focul ciobanului» — dela Cluj, publică în numărul 10 din anul trecut, un articol cu titlul „vă dau traducerea: «Cei 15 ani ai cărții ungurești în Ardeal».

Vă citesc în traducere: «În 15 ani — cei 15 ani de dominație românească — au văzut lumina zilei mai multe cărți maghiare, în Ardeal, decât dela 1867—1918».

D. Francisc Laar: Domnule Goga, este foarte explicabil: în timpul stăpânirii maghiare cărțile apăreau la Budapesta. Prin urmare, nu era nevoie să apară în Ardeal. Acum nu este aceeași situație.

D. Octavian Goga: Dar acum vin dela Budapesta și sunt la dispoziția dv. gazetele. «Pesti Naplo», care susține revizionismul, și până acum 2 săptămâni a venit: «Az Ezt», a venit «Az Ujsag», a venit «Magyar Hirlap», a venit și vine și astăzi.. (d. Iosef Willer întrerupe).

D. C. Argetoianu: Explicația este, că atunci luptați cu autoritatea de stat, acum luptați cu propaganda de presă. Aceasta este toată chestiunea.

D. Octavian Goga: Acestea nu le afirm eu, le afirmă un scriitor maghiar Ianco Elemer.

Există un alt scriitor Gyorgy Layoș, care arată în cartea lui «Viața spirituală a maghiarismului din Ardeal», apărută în 1926 la Budapesta, — făcând un examen al situației culturale după tipografii — că în România întregă sunt 425 de tipografii, din care 228 în Ardeal; din acestea 147 sunt maghiare față de 66 române și 25 germane.

În Ardeal, spune Gyorgy Layoș, că sunt 361 de librării, dintre care 80 românești, 56 germane, 225 maghiare.

STRĂINII ÎN ȘCOALELE SUPERIOARE

Ca un fel de procedare, de metodă, am crezut că totdeauna trebuie să arăt situațiunea de pe ambele flancuri; în cazul acesta, și din Ardeal, și din Basarabia.

Ei bine, există un studiu asupra situației din Basarabia, care a fost publicat în «Arhiva pentru știința și reforma socială». din 1932, de d. profesor universitar din Cluj Onisifor Ghibu.

Studiul acesta se ocupă cu participarea românilor și

evreilor din Basarabia la învățământul superior la Universitatea din Iași, de la 1918—1919 și până la 1929, deci în zece ani de zile.

Iată raportul numeric între românii și evreii din Basarabia la Universitatea din Iași, în cei din urmă 10 ani: la drept 426 români, 381 evrei; la litere 156 români, 35 evrei; la științe 529 români, 120 evrei; la medicină 182 români, 733 evrei; la farmacie 9 români, 525 evrei. Total: 1306 români, față de 1794 evrei.

Dv. știți foarte bine că acești evrei, ca instrumentare sufletească și ca ideologie, nu au absolut nimic aface cu noi; toți sunt îmbibați de teoriile rusești.

Vă atrag atențiunea asupra unui lucru foarte caracteristic.

Franța, desigur pentru a menține legăturile cu latinitatea și a afirma cultura franceză aci, în Orient, dislocă din bugetul ei o sumă însemnată dând ajutoare, burse, studenților români la Paris. Aceste burse se dau prin mijlocirea unui domn profesor Mario Roques.

Ei bine, am în fața mea raportul numeric de acum câțiva ani. La peste 100 studenți, nu sunt nici 5 elemente românești; toți sunt evrei din Basarabia, cari se duc acolo.

Dv., cei care ați fost la Paris, aveți copii acolo, sau aveți legături cu Universitatea, știți foarte bine că aceștia au societatea lor aparte și că manifestările lor comuniste dela Paris sunt diriguite de acești domni, pe care îi susține statul francez, în calitate de studenți români, la Paris.

Celē ce am afirmat până acum sunt absolut exacte. Însă am aici ceva, o notă marginală, pentru care ar putea să mi se dea lămuriri, fiindcă nu răspund de ea. Mi s'a comunicat de un om serios că la cenzură, aici în București, se găsesc 28 diverși evrei, cari își fac stagiul și sunt detașați la Cenzura

publicațiilor pe lângă Corpul de Armată și la cenzura ziarelor străine, la Poștă. Așa își fac serviciul militar.

Domnii mei, cum timpul este înaintat, nu vreau a abuza mult, trebuie însă să vă arăt anumite aspecte, ca să încadrez această glorioasă pagină a vieții noastre de 15 ani.

CINEMATOGRAFUL IN MÂNA STRĂINILOR

Cinematograful, desigur că este o foarte importantă ramură pentru formarea conștiinței publice. În toate țările cinematograful face serviciu de propagandă, de formare, de îndrumare, de sugestiune și de preparare a conștiinței cetățenilor. Imi aduc aminte că am ridicat în Camera trecută cuvântul în această chestiune. M'am dus atunci la un cinematograf în calea Rahovei și am văzut un film sonor, care era ungu-resc, care vorbea de farmecul serilor de Pustă și care se termina cu imnul maghiar. Atunci m'am întrebat dacă acest cinematograf face un cât de puțin serviciu ideii de stat? M'am întrebat cine sunt acei cari introduc filmele din străinătate și am constatat că sunt 40 de societăți de filme, din cari numai două sunt românești.

D. I. Modreanu: Vinovată este comisiunea, domnule Goga.

D. Octavian Goga: Comisiunea trebuie să supravegheze filmele care se introduc, dar aceste filme se comandă de casele de filme. Or, între aceste case, numai două sunt române și sunt 40 străine. Iată comitetul asociației funcționarilor caselor de filme și de cinematograf. Președintele este un domn: Andronescu, pe urmă, vice-președinte, Wagner, membrii Fenster, Iuster, Kelerman, Filip, Weiss, Leibovici, etc. Am aici galeria cinematografiștilor români. Este unul singur, cel din frunte, român: d. Nunucă Protopopescu, președintele Federației; pe urmă vin Pauker, Palugai, Calman, Weinberg, Cerbu,

Șaraga... Am aici presa cinematografică. Mă uit la aceste profiluri, care nu au nimic a face cu noi. Nu vreau să vă mai citesc numele, ca să nu vă îngreunez memoria.

Iată deci situația în cinematograful.

Ca o idee, cred că nu ar fi cu totul deplasat proiectul pe care l-am văzut pus în vigoare pe vremea regimului unghuresc, ca cinematografele să fie comunalizate. Și astăzi, la Timișoara, cinematograful este proprietatea comunei. Cred că ar trebui să ne ocupăm de această idee, comunalizarea cinematografelor de pretutindeni, îndrumarea lor dela centru de către o conducere serioasă, care își dă seama ce va să zică punerea în slujba ideii de stat a acestui organ de propagandă.

PROFESIUNILE LIBERE: PRESA!

Domnilor, am ajuns acum la capitolul profesiunilor libere. Nu am putut culege date pentru toate profesiunile libere, dar cred că această cuvântare a mea, dacă nu altceva, dar cel puțin va avea darul să atragă atenția asupra unei primejdii și să găsească oameni, cari, făcând o muncă liniștită, desfăcută de orice fel de patimă, neavând în față decât pur și simplu ideia întăririi noastre de stat, să ne dea tabloul tuturor ramificărilor de manifestări, în care să se facă o paralelă între rolul elementului românesc și rolul elementului străin.

Iată, domnilor, am aici un fel de conspect al contabililor experți autorizați și stagiați. Acest tablou este pe anul 1930. Îl deschid la întâmplare, la litera G. Incepe cu un român: Gâlceavă; urmează apoi Gall, Garfunkel, alt Garfunkel, Gaster, alt Gaster, Gherman, Ghidalesolu, pe urmă vine dinastia Goldenberg-ilor, apoi aceia a Grunberg-ilor. și așa mai departe.

La litera H: vedem pe Herșcovici, pe urmă Haimovici, și alții.

Dar acest conspect are și o anexă în care sunt trecute numele celor sterși depe tablou. Citesc, la litera B: Bălan, Balaci, Badea, Bădescu, Bănescu, Băltățeanu, etc.

D. C. Argetoianu: Nu ai vorbit de cifre. Câți sunt de unii, câți sunt de alții?

D. Octavian Goga: Cifrele nu le am. Domnul Cuza a vorbit zilele trecute de situațiunea farmaciilor din țară...

D. G. A. Cuza: Catastrofală!

D. Octavian Goga: ...care cum spune și dumnealui, este deadreptul catastrofală.

Domnilor, cercetând numărul și înfățișarea sub care se prezintă corpul farmaciștilor, constatăm că până la 1926 sunt înscriși în tabloul ministerului 2350 farmaciști cu liberă practică. Dela 1926 și până la finele anului trecut, numărul farmaciștilor crește vertiginos, adăugându-se la el încă 2470 de farmaciști, cu liberă practică. Dintre aceștia 25% sunt veniți de la facultăți străine, majoritatea de la Praga. Dintr'un număr de 618 farmaciști dela Praga, 578 sunt evrei și 40 diverse alte minorități. La totalul farmaciștilor cu liberă practică, al căror număr este de 4860 se mai adaugă numărul actualilor studenți și neinscriși la libera practică, număr care, fără exagerare, se urcă la 2000. Avem dar, în total 6860 de farmaciști, dintre care 1456 sunt proprietari de farmacie și restul, de 5400 farmaciști fără farmacie.

Din studiul statistic asupra numărului și structurii studenților în farmacie, pe ultimii zece ani, atât la facultatea din București, cât și la învățământul farmaceutic din Iași și cel din Cluj, se constată că facultatea de farmacie din București dă 58% străini, dintre care 78% evrei, 16 bulgari, 6 minoritari (Bulgarii învață la noi farmacia, pentruca apoi să treacă în Bulgaria). La învățământul farmaceutic din Iași 72% sunt străini, dintre care 98% evrei. La Cluj sunt 80% străini. În medie deci, sunt 67% străini.

Completând această cifră și cu numărul acelor cari vin cu diplomă străină, căpătăm pe ultimii zece ani, îngrijorătoarea proporție de 80% elemente străine, față de 20% elemente românești.

D. C. C. Giurescu: Domnule Goga, îmi dați voce? S'ar putea adăuga la cifrele, atât de sugestive, pe care le spuneți dv. și o circulară prin care se atrage atenția stăpânilor, proprietari de farmacie, să nu primească practicanți elevi români, cu alte cuvinte, numerus clausus împotriva românilor în Țara Românească. (Aplauze pe băncile opoziției).

D. A. C. Cuza: Dar unde este circulara?

D. C. C. Giurescu: Pot s'o aduc să o vedeți cu toții.

D. Octavian Goga: Cine a dat această circulară?

D. A. C. Cuza: Ce dată poartă?

D. C. C. Giurescu: Evident că circulara nu este dată de stat, atât ar mai fi trebuit. Este dată de Asociația farmaciștilor din Ardeal. Dacă vreți am să vă aduc textul.

D. Octavian Goga: Am aci, de exemplu, școala de dentiști. Mi s'a atras atenția și asupra acestei profesii și când mi s'a dat lista, mi s'a spus: cei însemnați cu roșu nu sunt români. Dar toți sunt însemnați cu roșu; am găsit pe ici, pe colo câte un Dumitrescu, Ionescu...

Vă rog foarte mult să-mi dați voce să vă atrag atenția asupra tabloului membrilor Casei de retragere și pensiuni a ziaristilor, ziarști, deci cei cari modelează spiritul public la noi, cari sunt bucătura cotidiană a bietului nostru popor. Români sunt 224 și străini 231.

Aceasta este situația după tabloul membrilor Casei de retragere și pensiuni a ziaristilor la 31 Martie 1933, cu nume după nume. Am ajuns ca și în gazetărie să fim în minoritate.

Sunt convins că după aceste cuvinte pe care am avut imprudența să le rostesc la această tribună, se va repezi asupra mea o avalanșă întregă de injurii. O voi suporta, dar

cred, ceeace, am crezut întotdeauna, că într'o țară proaspăt făcută, în care sunt încă sugestii ale trecutului, în care sunt tradiții de stat străin, în care opera de unificare sufletească este opera viitorului, într'o asemenea țară publicistica, gazetăria este dreptul natural al nostru, al băștinașilor, o prerogativă specială a noastră, este o chestiune de familie, pentru că noi suntem răspunzători de țara pe care o preparăm pentru ziua de mâine. (Aplauze pe băncile opoziției).

SOCIETĂȚILE PARTICULARE

Domnii mei, trec la chestia societăților particulare. Despre ea s'a mai vorbit zilele acestea în treacă delă această tribună. Un domn inginer Alexandru Topliceanu a avut fericită inspirație să scoată o carte, care mi se pare cel mai eclatant certificat al neputinței românești, nu considerațiunile teoretice pe care le invoacă d-sa, ci pur și simplu înșiruirea nominală, pomelnicul acestor oameni.

D. A. C. Cuza: Nu este neputința românească, ci este corupția partidelor. (Aplauze pe băncile L. A. N. C.).

D. Octavian Goga: Calificarea cum vreți să o luați; eu mă învoesc. Ei bine, domnul Topliceanu se ocupă mai ales de societățile petrolifere și începe cu societățile Româno-Americană și Astră-Română, amândouă societăți foarte puternice afiliate societăților străine, una la Standard-Oil și cealaltă la Royal Dutch.

Ca să vedeți dv., cu ce câștig exorbitant lucrează aceste societăți, domnul Topliceanu ne arată că Astra-Română, în anul 1925, la un capital de 1.300.000.000 de lei, a amortizat 1.450.000.000 lei. Toate aceste societăți străine sunt arătate în această carte. Intreg personalul lor, de sus și până jos, cu toată legea care cere ca 75% să fie românesc, este un personal «planetar». Numai pot să spun că reprezintă Conti-

mentul: planeta aceasta nenorocită este pusă integral la contribuție. Este și o guvernantă adusă din insula Borneo. (Ilaritate).

Cartea este publică, poate oricine să o citească. Să citim acolo unde deschidem întâmplător: La Astra-Română, domnul Dezideriu Frederich este olandez, după dânsul urmează șeapte olandezi, un polonez, un austriac, doi olandezi, un englez, un ungur, un ceh, un polonez, un sârb, etc. Aceasta este numai pe o pagină de aci.

D. Ștefan Mihăescu: Pe români i-a trimis Astra-Română în Venezuela.

D. I. Modreanu: Eu știu o societate care are un capital de șase miliarde jumătate, dela 1901 și până astăzi, care are personal 5% român și 95% străin.

D. Octavian Goga: În vremurile acestea de șomaj exorbitant, când tineretul nostru intelectual rămâne cu brațele încrucișate și cu buzele strânse de protestare, personalul acestei societăți este completamente străin. Român este numai ceea ce domnul Topliceanu, cu foarte multă sare atică, numește «Românul Societății». El este un personaj de marcă, care nu are multă treabă. El intervine din când în când, la nevoie. «Românul Societății», natural că este foarte bine îngrijit, purtat în vată și mobilizat atunci când trebuie.

D. G. A. Cuza: La noi se chiamă: «Șabăs-goim».

O voce de pe băncile majorității: Dv., domnule Goga, unde sunteți «Român?»

D. Octavian Goga: Eu sunt președintele societății pur românești «Mica», în care am avut onoarea să primesc zilele trecute și trei domni dela dv.

Tocmai eri, auzindu-se că fac această interpelare, mi s'a prezentat un memoriu din partea Asociației Generale a Inginerilor din România, care confirmă întru totul cartea domnului Topliceanu. Acest memoriu va fi publicat. În el se spune:

«Aproape întreaga viață economică a țării se află în mâinele străinilor». Și mai departe, autorii acestui memoriu spun cu drept cuvânt: «Capitalul străin nu trebuie să devină asupritor în țara în care este fecundat». Este o foarte judicioasă observație. Eu nu vreau nici din cuvintele mele, nici din ecoul pe care poate să-l aibă la d-vs., să se degajeze impresiunea că am fi împotriva capitalului străin, vrem o participare a acestui capital...

D. A. C. Cuza: Suntem hotărât împotriva capitalului străin, care ne-a coplesit.

D. Dr. I. Costinescu, ministrul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale: Aci, începeți să vă despărțiți.

ROLUL CAPITALULUI STRĂIN

D. Octavian Goga: Intrucât mă privește eu vreau ca acest capital străin, dacă vine la noi, să vină avându-și câștigul lui natural, dar punându-se în valoare și protegându-se, în mod normal, munca românească. (Aplauze).

Și când spun acest lucru, aceiaș părere trebuie să o aveți și dvs. căci, iată, ce spunea la 1898 răposatul Ion Brătianu: «Când dorim prosperitatea acestui colț de țară, nu ne este egal cui revine câștigul și avuția. Nu împărțăm această creștință cosmopolită care, indiferent de rasă și de neam, are ca scop fericirea locuitorilor unei regiuni oricare ar fi ei. Pentru ea belșugul să fie cum dorim noi, trebuie să revină, în prim rând neamului nostru românesc». (Aplauze).

D. Dr. I. Costinescu, ministrul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale: Vedeti, așa vorbește partidul național-liberal.

D. I. Modreanu: Domnule Goga, nu numai că nu ne dau ce ne trebuie, dar anul trecut, cu prilejul interpelării împotriva societății «Româno-Americană», am dovedit opt capitole de

fraudă în valoare de 243 milioane în paguba statului. Acești bani nu s'au încasat nici până astăzi, iar dosarul se găsește la Ministerul de Finanțe.

D. Octavian Goga: Memoriul Asociației inginerilor români, eu îl consider ca un strigăt de alarmă și ca un strigăt de desnădejde. El trebuie să pătrundă în laboratorul de gândire al politicii românești, va trebui să aibă un ecou.

Acest memoriu vine la urmă cu concluziuni și cu propuneri. Voi citi prima, pe celelalte le voi lăsa, din lipsă de timp, la o parte. Iată ce spune această propunere: «Trimiterea la urmă, pe baza legilor în vigoare în permanență călcate în picioare, a tuturor străinilor cari ocupă un loc în viața economică a țării. Basmului cu specialiștii trebuie să i se pună capăt. Trebuie reținuți acei specialiști cari sunt absolut necesari unei întreprinderi cu caracter economic».

Domnilor, aș putea încă să vă citesc foarte multe pagini din lucrarea d-lui Topliceanu și să vă arăt nenorocirea în care ne găsim. De exemplu, într'un loc, spune că în regiunea Prahova 124 de ingineri străini au venit numai în cursul anului trecut.

D. St. Mihăescu: Ar fi bine să citiți și a doua propunere a A. G. I. R.-ului în legătură cu legea migrațiilor.

D. Octavian Goga: Din lipsă de timp eu îmi rezerv ca această chestiune să o discutăm în mod public.

Dar, vă spun sincer că așa de mare ecou are această chestiune a protecțiunii muncii românești încât am primit foarte multe cazuri speciale, pe cari nu le voi putea acum să le aduc la tribună. Iată, unul din multe altele. Un om îmi scrie din Ardeal: «Vă rog, domnule Goga, să nu mai desvoltați interpelarea dv., referitoare la inferioritatea elementului românesc în instituțiunile românești, căci, dacă o veți face, suntem expuși la persecuțiunile cele mai aspre din partea șefilor noștri unguri».

Și, într'un ton de glumă stropită cu lacrimi, spune la urmă: «Vă rog, încă odată, să nu interpelați, că ne faceți rău nouă bieților Români».

JALNICA SITUAȚIE DELA POȘTĂ

Domnilor, nu mai stărui asupra acestei chestiuni a societăților particulare. Dar, vin din nou la anumite instituțiuni de stat. Vă voi arăta, în câteva cuvinte, situația dela Poștă. În această privință, vă aduceți aminte că chiar anul trecut a fost vorba de un complot acolo, de o afacere de spionaj, din care 14 bulgari au eșit compromiși. Ei bine, iată tabloul situației dela Poștă:

La Gherla, 60°/_o personal străin, 40°/_o români; la Cluj, 34°/_o români, 66°/_o străini (sau numeric 56 români și 107 străini). La Șimleul Silvaniei, 28°/_o români, 72°/_o străini; la Gheorgheni, 25°/_o români, 75°/_o străini; la Reghin, 25% români, 75% străini; la Toplița Română, un orașel în munți, 25°/_o români, 75°/_o străini».

D. Șt. Mihăescu: Prin «străini» înțelegeți și minoritari?

D. Octavian Goga: Și minoritari. La Orșova, 27°/_o români, 73°/_o străini; la Jimbolia, la graniță, unde trebuie să ia duh românesc cel care intră în țară, 28°/_o români, 72% străini; la Abrud (pe unde s'a plimbat Avram Iancu!) 33°/_o români, 67°/_o străini.

Acum, la Cernăuți, domnule Nistor, 24°/_o români, 76% neromâni (sau numeric: 52 funcționari români, 107 neromâni); la Rădăuți, 30% români; la Văscăuți, 33°/_o români; la Vijnița, nici unul; la Vatra Dornei, 50% români.

În Basarabia, la Tatar-Bunar, nici un român; la Hotin, 36°/_o români; la Cahul, 38°/_o români; la Tighina, 42°/_o români; la Ismail, 44°/_o români. Nu citesc mai departe acest ta-

blou, din care, dv., fără nici un special adjectiv al meu, puteţi să trageţi concluziile.

D. N. Rizescu-Brăneşti: Nu s'a făcut pătrunderea aceasta a minorităţilor în treburile publice, după înţelegerea stabilită de dv. la Ciucea? Aţi permis atunci intrarea celor mai mulţi Unguri în Parlament.

D. Octavian Goga: Este o copilărie ceea ce spuneţi dv. Eu sunt gata să examinez, împreună cu cineva care va avea pătrunderea trebuincioasă, chestiunea pactului dela Ciucea. Sunt gata să vă citesc din el. Nu mă dau nici odată înapoi, chiar dacă ar fi vorba de constatarea că am făcut o greşeală. Sunt gata, dacă este o greşeală, să-mi pun cenuse în cap şi să-mi expiez greşeala. Sentimentul de pocăinţă este în sufletul meu foarte, foarte dezvoltat.

O voce de pe băncile majorităţii: Să nu greşiţi şi acum.

D. Dr. I. Costinescu, ministrul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale : Rugăm majoritatea să nu întrerupă. D. Goga face o conferinţă — nu face politică.

D. Octavian Goga: Dv. credeţi că nu este politică a afirma protejirea muncii româneşti?

D. Dr. I. Costinescu, ministrul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale: Spun numai că dv. ţineţi aci o conferinţă, care de altfel este foarte interesantă.

STRĂINII LA TELEFOANE

D. Octavian Goga: Domnilor, să examinăm situaţiunea dela telefoane.

D-voastră ştiţi că telefoanele, care făceau parte din instituţiile noastre de stat, au fost concesionate şi conform contractului, după 20 de ani, noi putem să răscumpărăm această concesiuine, natural cu obligaţiunea să rambursăm capitalul care a fost investit în acest interval. De aceea investiţiu-

nile cari se fac acum la telefoane ar fi bine să căutați să le examinați, căci, iată, mi s'a prezentat un tablou de investițiunile cari se fac, înregistrându-se peste tot sume exorbitante.

De exemplu, cine ar avea vreme, ar putea să constate că după investițiunile de capital, așa cum sunt prezentate în registrele Societății de Telefoane un stâlp de telefon — adică un stâlp de brad — costă 3000 de lei! (Exclamări). Sau mai exact 2952 de lei. Aceasta pentru ce? Pentru ca investițiunile să se ridice la sume astronomice, pentru ca atunci când va trebui să răscumpărăm acest serviciu, să avem ce să plătim!

D. Dr. I. Costinescu, ministrul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale: Domnule Goga, am arătat la timp lucrul acesta și n'am fost ascultați. Acum e prea târziu. Dar mai sunt și alte chestiuni de acest fel, cum sunt contractele cu italienii...

D. Aurel Millea: Dar niciodată nu e prea târziu, d-le ministru, ca să reparăm o greșală făcută.

D. Octavian Goga: Domnilor, telefonul era instalat pe două principii: pe un principiu de utilitate și pe un principiu de apărare națională. D-voastră știți că pe toată linia noastră de frontieră este instalat telefonul, care, dacă din punctul de vedere al câștigului, natural al câștigului transformat în bani mărunți, nu aduce nimic, dar, din punctul de vedere al apărării naționale, este foarte important. Ei bine, în timpul din urmă, s'a născut un proces între conducerea societății de telefoane și Marele Stat Major. Pentru ce? Pentrucă, fiind condusă numai de considerații practice sunătoare, Societatea de Telefoane a desființat toate posturile noastre de pe malul Nistrului și pe această chestiune a intervenit o controversă, în care Statul Major a primit cam următorul răspuns: — Dar noi suntem puși aci pur și simplu pentru a apăra interesele noastre de câștig; noi suntem oameni care în afacerea aceasta am plasat sume mari de bani, pe care vrem să le recâștigăm.

Ei bine, acum, retrospectiv, se vede că a fost o mare

nenorocire concesiunea telefoanelor, împotriva căreia s'au găsit mulți să protesteze (întrepereri, sgomot).

Domnilor, am aci un grafic cu privire la numărul funcționarilor din toată țara aflat în serviciul Societății de Telefoane. Natural că și aci conducătorii sunt străini și de foarte multe ori acești conducători nu sunt recrutați dintre oamenii care să aibă studii teoretice superioare specialiștilor noștri români, ba, mai mult „studiile sunt inferioare și înlocuite cu oarecare rutină.

Da, domnilor, credeți că nu mai sunt și alte nevoi?

Linia de telefoane — dvs. care sunteți ingineri pricepeți mai bine ca mine lucrul — peste tot în Ardeal era îndrumată în întregime înspre Budapesta. Așa am moștenit-o dela statul ungar și trebuia să se facă opera de rectificare pentru ca toate liniile să fie convergente spre București.

Ei bine, acest lucru nu se face, avându-se în vedere pur și simplu ideea de câștig. Când ideea națională nu prezidează la o asemenea instituțiune, în mod natural se urmărește câștigul — știți d-voastră, banul NON OLET.

În privința situațiunii personalului întrebuințat de serviciul de telefoane, din graficul pe care îl am aci rezultă că la Timișoara, de exemplu, 64% din personal este străin, așa încât dacă vrei să vorbești la telefon, nu-ți răspunde pe limba noastră românească.

Acelaș lucru se constată și pentru zona Cluj: 58% din personal este străin.

«RADOR» ȘI «RADIO»

Nu mai stărui asupra acestui lucru, domnilor deputați, și trec mai departe ca să vă arăt că tot ceia ce mișcă la noi în țară, tot ce poate să fie element propagator de simțire, tot ceia ce transmite mai departe o credință, o idee sau un

gând este acaparat de străini. Iată, de exemplu: «Societatea Rador». Aceasta este o societate care transmite știrile dela noi în străinătate și face legătura între noi și Occident. In fruntea ei se găsește un domn Hurtig.

O voce: Român?

D. Octavian Goga: După cât cunosc eu etimologia limbii noastre, nu cred să fie român.

D. G. A. Cuza: Este jidan dela Iași.

D. A. C. Cuza: Domnule Goga, noi putem să vă punem la dispoziție și pe alții, dacă vreți. (Ilaritate).

D. Octavian Goga: Această societate are redactori pe: Hatzegi Ernő și un domn Brunner-Brunea. Transmisiunile noastre, de aici, spre Geneva și dela Geneva la noi, le face o corespondentă, care se cheamă Raschela Haies.

Mergem mai departe. Trebuie să vă spun câteva cuvinte și despre situația dela «Radio». Acolo, conducerea este românească, însă concesiunea încasărilor abonamentelor, până mai deunăzi, pentru că acum s'a schimbat, a fost dată unui domn, al cărui nume patronimic, cel din urmă era Matei. Poate că o fi înrudit cu evanghelistul Matei, dar român nu este. (Ilaritate). Mai mult, reclamele care se citesc la radio: «Ady regina ciorapilor, Ady ciorapul reginelor» și altele, sunt adunate, cu tot câștigul, de domnul Paucker dela «Adevărul». Revista «Radiofonia» se tipărește tot la «Adevărul». Redactorul știrilor zilnice, al știrilor politice pentru țară, este domnul Henry Blasian, care, desigur, n'are nimic comun cu Blajul.

CĂILE FERATE ȘI PROBLEMA APĂRĂRII NAȚIONALE

Trec acum la ultimul capitol, asupra căruia îmi permit să vă mai atrag atenția și să vă reclam indulgența dv., anume: căile ferate. Aici nu este cazul să cad într'o manieră de conferențiar și să nemulțumesc pe d. ministru Costinescu, spunân-

du-vă care este importanța căilor ferate din punct de vedere al apărării naționale. Am însă în fața mea un foarte bogat material, cu grafice, cu studii, de a cărui seriozitate nimeni nu se poate îndoi, care, numai dintr'un sentiment patriotic mi-a fost pus la dispoziție și care este atât de grav, încât îmi este imposibil să vă spun de unde îl am și să vă arăt, dela această tribună, toate considerațiile cari sunt cuprinse în el. Sunt gata însă, domnilor miniștri, să-l pun la dispoziția domnului prim-ministru, pentru a trage domnia-sa concluziile necesare.

Aci se afirmă în mod net și categoric că actuala rețea de căi ferate, cu repartizarea de funcționari, așa cum este ea la căile ferate, este incompatibilă cu apărarea națională, din punct de vedere al mobilizării și al repartizării militare.

Se spune aci: «Căile noastre ferate vor fi într'un viitor război, dacă noi vom persevera în situația de astăzi, prima cauză a unui dezastru militar care s'ar transforma într'o catastrofă națională».

Iată ce ni se spune: peste 70% din inginerii Direcției Intreținerii, care au în grija lor liniile și lucrările de artă ale căilor ferate, sunt de origină străină și anume: din 70 de ingineri, șefi de secție de întreținere, 53 sunt străini; din 35⁰ picheri, 130 sunt străini.

Voci pe băncile majorității: Vidrighin (zgomot).

D. Octavian Goga: ...din cele 6 secțiuni de întreținere, a liniei principale București-Cernăuți, 4 sunt conduse de străini. Inspecția 8 mișcare Cernăuți, din cei 120 de funcționari ai serviciului central de conducere, 70 sunt străini, în frunte cu inspectorul șef și ajutorul său, pentru care motiv, în mod natural, nu poate să fie o colaborare cu organele militare, pentru că organele militare nu pot pune la dispoziție planurile militare unui personal în care nu au încredere.

Din 1188 șefi de gară aproape 400 sunt de origină stră-

ină; din 3100 impiegați de mișcare, 915 sunt de origină străină; din 2657 mecanici de locomotive, 800 sunt străini.

D. I. Florian: Domnule Goga, să-mi permiteți să fac o observație, nu însă din spirit de ostilitate. Cred că ați putea să complectați, arătându-ne cine a făcut aceste numiri, ca să știm cu toții cine este de vină în această chestiune. Cred că statistica dv. trebuie să pătrundă și lucrul acesta. Poate ar fi în interesul Camerei și al țării să se știe cine a făcut aceste numiri de străini la Căile Ferate.

D. Octavian Goga: Desigur că această observație nu ați făcut-o din spirit de ostilitate împotriva mea, deoarece nu eu am făcut aceste numiri. Eu mi-am făcut numai datoria să vi le aduc la cunoștință. Dacă au îndeajuns ecou, după cum cred, aceste constatări, pentru care nu revendic paternitatea eu, ci spiritul public, care se agită pe această chestiune, al cărui ecou sunt astăzi aci, desigur că se vor stabili răspunderi și se vor aplica sancțiuni.

Merg mai departe.

Aici la centru sunt o mulțime de funcționari străini, nu mai insist asupra lor, situația e zugrăvită în cartea d-lui inginer Topliceanu.

Mai departe, un fost funcționar al Căilor Ferate maghiare, d. Rudolf Leibschutz este astăzi șeful contenciosului de la Cluj, și de câte ori sunt divergențe între noi și între Căile Ferate maghiare, el este trimis acolo ca să rezolve aceste divergențe. La o inspecție de întreținere cu 9 secții, inspecție cu o importanță considerabilă în caz de război, cu excepția a trei români, restul sunt numai minoritari.

Domnilor, țiu să atrag atențiunea că, în Basarabia funcționează, actualmente, la serviciul de tracțiune, un inginer inspector cu numele Schacht. Diploma de inginer, mi se spune că a obținut-o dela un regiment rusesc, bolșevic. Se mai dă

aici numele a 250 ingineri străini, cari se găsesc în serviciul căilor ferate.

Iată, domnilor, situațiunea la căile ferate, asupra căreia am atâta material, încât aş putea să vă întreţin ceasuri întregi şi să vă arăt o crudă realitate.

TRISTUL TABLOU AL MUNCII ROMÂNEŞTI

Domnilor, eu nu am pretenția și nici nu am avut-o de a fi putut să vă arăt vasta ramificație a tuturor instituțiilor de stat, în care munca românească nu este respectată.

Am reușit, însă, în aceste două ore, să vă înfățișez un tablou, care, socotesc că trebuie să găsească un ecou în sufletul fiecărui om politic român, dincolo de orice adversitate de partide, pentru că socotesc că, fiind vorba de marile interese naționale, poporul român are destulă suplețe pentru ca, la momente hotărâtoare, fiind vorba de afirmarea intereselor naționale, să se strângă într'o tabără și într'o tabără să apere aceste interese. (Aplauze pe băncile partidului național agrar).

De aceea, eu, domnilor, nu voi mai stărui. Tabloul însă cred că este trist, putem să-l calificăm sinistru și să tragem concluzia, după 15 ani, pentru schimbarea orientării noastre de gândire, dacă vrem să salvăm interesele noastre naționale.

Eu nu vin aci să dau acum soluții pentru toate aceste chestii, ci vin cu afirmarea globală că elementul românesc trebuie să-și găsească protecția lui. Vin în urmă cu câteva indicațiuni. Ar trebui însă ca toate soluțiile să se dea din caz în caz și nu acesta este rolul meu astăzi la această tribună.

INDRUMĂRI ȘI SOLUȚII

Iată însă câteva soluții globale: Cred că străinii, care se găsesc în țară și nu sunt cetățeni, ci sunt veniți în această

California pur și simplu numai pe ideia de câștig, să fie adunați dela rosturile lor și trimiși în patria de origină pentru a da posibilitate ca elementul românesc și munca românească să fie puse în valoare. (Aplauze pe băncile opoziției).

Cer mai departe ca pentru toți acești străini, cari și-au câștigat o cetățenie, statul să fie în posibilitatea de a reexamina situația lor, cu alte cuvinte ne trebuie o lege pentru examinarea cetățeniilor post-belice, fiindcă cele mai multe sunt cu caracter fraudulos.

Sunt foarte mulți, o masă enormă, cari au venit dela 1919 încoace și cari prin diferite apucături au devenit cetățeni. Cer să se facă o lege prin care să se verifice din nou titlurile lor de drept la cetățenia română.

Pe urmă, ce se degajează ca un învățământ din tot ce declarăm noi? Că este un prea mare număr al diversilor studenți dela diferite școli, institute de învățământ, cari nu sunt români. Ați văzut raportul numeric între români și evreii din Basarabia! Deci să se introducă principiul proporționalității la baza învățământului în această țară. (Aplauze pe băncile opoziției).

Tot principiul proporționalității să fie și la baza profesiunilor libere și a funcționarilor, urmând să se aplice la toate așezămintele și întreprinderile particulare.

Pentru o perioadă de lungă durată, în care noi trebuie să clădim statul național, în mod normal și logic conducerea vieții administrative globale din această țară, trebuie să fie o prerogativă specială a elementului românesc. (Aplauze pe băncile opoziției).

Acestea sunt, domnilor, câteva sugestțiuni, însă trebuie în mod normal, ca pentru fiecare caz și fiecare ramură în parte, să se examineze chestiunea la lumina trebuințelor noastre românești și în felul acesta să se legifereze.

Eu însă cred, că trebuie schimbat în mod radical siste-

mul nostru de gândire politică, trebuie schimbată Constituția pentru a înlătura acel principiu de egalitarism păgubitor, care stă la baza Constituției noastre. Vinovat și deplasat la noi este însuși spiritul liberal, acel imbold al liberalismului depe Continent, care este perimat, care trebuie înlăturat dela baza Constituțiunii. Și acest lucru trebuie să se facă cât mai degrabă, pentru că poporul românesc este intrat într'o criză sufletească, este instinctul național care se mobilizează, instinctul de conservare al poporului românesc care, în mod axiomatic, se afirmă dela un colț al țării la celălalt. Din această criză a ideii naționale, poporul român nu-și poate permite luxul de a nu eși învingător. Noi trebuie să eșim biruitori din această frământare care se angajează, fiindcă dacă nu am eși, s'ar compromite legătura sufletească dintre clasa conducătoare și masele populare. (Aplauze pe băncile partidului național agrar).

Păreră mea este că această mare și radicală transformare de mentalitate în viața noastră politică nu puteți să o faceți dv. căci sunteți autorii acestei mentalități, care a dat greș și ale cărei nenorociri le vedem astăzi, manifestându-se după 15 ani dela Unire. Eu sunt de părere că pe deasupra diferențierilor politice actuale, pe deasupra geografiei politice de astăzi, va trebui aci să se facă o nouă împărțire în două categorii de oameni: pe de o parte, elementele naționaliste cari pun urechea și ascultă această frământare surdă din adâncimi și, pe de altă parte, elementele tranzacționiste cari ne-au adus cu rezultatele lor la constatările pe cari le-am făcut. (Aplauze pe băncile partidului național agrar).

AFIRMAREA IDEII NAȚIONALE

Domnilor, întrucât mă privește pe mine, activitatea pe care am avut-o în politică a fost călăuzită totdeauna de acest sentiment de afirmare al ideii naționale. Și scrisul meu și gân-

durile, pe cari le-am manifestat dela această tribună, și articolele, pe cari le-am scris, toate au fost puse în serviciul propagandei naționale. Dacă am făcut vreodată o greșală, ci bine, această greșală vreau să o expiez astăzi prin pocăința mea și vă invit și pe dv., care puteți, să vă angajați la acest proces de conștiință, pentru a vă schimba.

Un lucru însă vă făgăduesc în mod categoric: în ce mă privește, simt nevoia sufletească de a reveni la principiile inițiale ale gândului meu de odinioară cu care vreau să merg pe drumul limpede și neted ale ideii naționale.

Eu cred în acest reviriment al ideii naționale în această țară. Sau vine o biruință a ideii naționale, astăzi, când sentimentul național trece prin cea mai complectă sbiciuire pe tot Continentul și angajează și sufletul românesc și clasa conducătoare; sau după criza actuală a sufletului românesc, vom intra într'o criză de stat.

Eu cred că suntem intrați într'o perioadă de revoluție națională și, deci, suntem datori să o canalizăm pe cale pașnică, pentrucă, dacă nu vom isbui în acest fel, atunci au să vină zile fierbinți. Orice s'ar întâmpla însă, cu orice risc și cu orice primejdie, eu cred că suntem datori să mergem pe acest drum al deștelenirii forțelor noastre irosite și la punerea lor în valoare. Pe acest drum sunt gata cu toate riscurile, cu toate consecințele, să merg, să fac un apel în toate colțurile țării și să caut ca revoluția națională a României să o transform într'un factor de producție națională. (Aplauze prelungite pe băncile partidului agrar).

